

ВОДАЧЪТ НА ВМРО ИВАН МИХАЙЛОВ ЗА ДЕВЕТНАДЕСЕТОМАЙСКИЯ ПРЕВРАТ ОТ 1934 Г.

В този материал едва ли ще Ви кажа нещо ново, но искам да Ви припомня едно събитие от нашата история от преди 8 десетилетия, на което Иван Михайлов посвещава една от най-интересните си книги, посветена на Деветнадесето майския преврат от 1934 г. Тя и до днес не е изгубила своето значение и актуалност, тъй като често се чуват сред нашите сънародници хора, които жадуват за твърдата ръка, с която Кимон Георгиев и неговите съратници заговорници ликвидират българските политически партии, разтурят Българския парламент, отменят Търновската конституция, забраняват и разтурят българските националнореволюционни и легални организации, каквато е ВМРО и преследват нейните водачи и обикновените й дейци и въвеждат жестока цензура върху българските вестници и списания. Не са малко и сърбоманите сред нашите съвременници, бленуващи в своята слепота и незнание отново за славянско единство и православие. На много от тези въпроси дава отговор Иван Михайлов в книгата си.

Макар, че водачът на ВМРО Иван Михайлов е автор на четири тома със спомени, десетки книги и брошури, голям брой интервюта и стотици статии тази книга заема особено място в неговото публицистично творчество. Изключителната й сила е във фактологията и разобличенията, които той прави в нея. Искам да Ви припомня, че тя е писана в емиграция, в Турция, наскоро след преврата и публикувана първоначално на части на страниците на в. „Македонска трибуна“ в САЩ, а впоследствие е отпечатана от МПО като отделна брошура. Главните превратаджии в превратите от 1923, 1934 и 1944 г. многократно са герои в творчеството на Иван Михайлов. Всичките те са и пряко свързани с Югославия. Имената на политическите акробати Кимон Георгиев, Дамян Велчев, Димо Казасов и Петър Тодоров фигурират в показанията на югославския генерал и бивш военен аташе в София Дража Михайлович. Дори всесилният по онова време „баща на народите“ Й. В. Сталин през 1946 г. ще дърпа ушите на Георги Димитров, Васил Коларов и Трайчо Костов за страха им от Кимон Георгиев и Дамян Велчев, а К. Георгиев е министър-председател след двата преврата – този през 1934 и този през 1944 г. Генерал Дамян Велчев е начело на заговор за подготовка на преврат със сръбска помощ и забележете, че в навечерието на Втората световна война Дамян Велчев и Иван Михайлов са амнистирани по едно и също време. Но българските парадокси нямат край – национал революционерът и коварният превратаджия и сръбско оръдие са амнистирани заедно. Това е и една от причините Иван Михайлов да не приема тази амнистия, а да иска персонална амнистия, както за себе си, така и за останалите си другари революционери. Да припомня още, че Димо Казасов е пълномощен министър в Югославия и председател на Българо-югославското

дружество за приятелство, а Петър Тодоров е първия български пълномощен министър в Титова Югославия и получава сърдечна криза след като ген. Дража Михайлович проговаря по време на процеса срещу него и започва да изрежда имената на продажните български политици, на които той е плащал.

Кимон Георгиев

Но да се върнем малко на историята. На 19 май 1934 г. в България е осъществен преврат на Политическия кръг „Звено“ с помощта на Военния съюз и поддръжката на някои привърженици на протогеровистката ВМРО. Протогеровистите и привържениците на ВМРО (обединена) през 1935 г. също ще бъдат изправени пред съда и много от тях ще пълнят арестите и ще бъдат интернирани далеч от столицата. Въпреки това протогеровистите ще участват в създаването на Отечествения фронт и в преврата през септември 1944 г. За това разказва в своите спомени самият Перо Шанданов.

Правителството на Кимон Георгиев през 1934 г. разтурва и забранява Вътрешната македонска революционна организация, като подлага на преследвания и арести нейните дейци; произнесени са и смъртни присъди. Задочно е осъден на смърт и Иван Михайлов. Пред опасността да бъде заловен и убит, водачът на ВМРО, заедно със съпругата си, поемат пътя на тежката и принудителна емиграция, която продължава за него до края на живота му в Рим на 5 септември 1990 г. Преди да напусне границите на страната през юни 1934 г., Ив. Михайлов нарежда с окръжно съобщение на дейците на ВМРО да не оказват никаква съпротива на българските военни власти и да предават доброволно оръжието си. Това съобщение, което е оповестено от името на ЦК на ВМРО през месец юни 1934 г. гласи:

„Съобщение

Във връзка със станалата на 19 май т. г. правителствена промяна в България и прокламирането и провеждането от правителството 14-та точка от манифеста към българския народ, ВМРО заявява, че по силата на конгресните решения от 1931 г. нейните кадри на българска територия се разформироваха и се подканят да станат лоялни граждани на страната. Така че, при създаденото положение, пределите на България автоматически престават да бъдат обект за дейността на ВМРО.

От Централния комитет на ВМРО

(Печат: Вътрешна М. Р. Организация. Централен комитет)“

Четири месеца след преврата Ив. Михайлов и съпругата му се укриват в

България. След 12 септември 1934 г. преминават границата и се установяват в Турция. Около четири месеца пребивават в гр. Кастамону, три години в Анкара и осем месеца на остров Буюк Ада (Принкипо). Правителството на Югославия, след убийството на сръбския крал Александър Карагеоргиевич, настоява многократно пред турските власти Ив. Михайлов да бъде екстрадиран и да му бъде предаден. В защита на водача на ВМРО се обявяват около седемдесет най-видни представители на македонската емиграция в България. Те настояват пред министър-председателя на Турция Исмет Инюню Ив. Михайлов и съпругата му да бъдат третирани като политически емигранти, а не като затворници, и да им се разреши безпрепятствено да напуснат Турция, без да бъдат предадени на Югославия или Гърция.

Наскоро след като минават в Турция от Цариград на 27 септември 1934 г. Ив. Михайлов изпраща до редакторите на в. „Македонска трибуна“ Петър Ацев и Любен Димитров следното писмо, в което разказва за преврата, за гоненията на македонските дейци и за преминаването на границата:

„Др[аги] Петре и Любене,

От 12 дни съм тука с Менча; минахме границата нелегално. Хората тук се държат доста любезно до сега. Пресата дигна толкова шум щото искрено съжалявам заедно друг път не съм се досетил така неочаквано да мина тяхната или друга някоя не вражеска граница, за да се постави така шумно пред очите и в устата на толкова читатели името на Македония. Виждайки блъсканицата на журналистите, аз - признавам - в душата си благодарен на Кимоновци, че все пак станаха причина да се пише и говори почти по целия свят за нашето Отечество - поради гонитбата, страданията и жертвите, които наши братя този път трябваше да понесат в самата България. Много пъти съм си мислил и пред другари съм подчертавал, че македонският въпрос ще престане да съществува в момента, когато вече няма да се намерят македонци готови за страдания, за жертви.

И Кимон сигурно очакваше да види примирение, изгубване на вяра в делото, отказване от идеите и борбата ни. Излъгаха се. Колкото и тактично (без круто реагиране) да се държаха, всички легални и нелегални дейци доказаха, че за Македония са готови да страдат и в България. И нужно бе първо това да се докаже. Кимоновци от своя страна - ако обичат - нека докажат още по-ярко, че са готови и в свободна България да действат като чисти сърби. Бъдащето ще докаже, че в този случай македонските дейци са страдали не само за Македония, а за честта на цялото българско племе.

Последните новини що имах, сигурно вие ще ги узнаете по-рано по други ваши пътища. През горещите летни дни хората на Национал[ния] ком[ите]т, Монеv, Чкатров, В. Василев и др. са държани зад решетките като обикновени престъпници, пускани са на разходка само 1 час на ден. Защо? Едва ли някой някога ще може да даде български отговор на този страшен въпрос. Сърбина и гърка само ще могат вярно да отговорят: „Защото не пожелахте да се посърбите и погърчите“. Аз не познавам по-характерен случай за падение сред българщината, по-жестоката подигравка с най-чистите български пориви... Хр. Зографов с кристално чистото си и твърдо родолюбие, с побеждащата своя доброта и благородство. Козма Георгиев, идеалист и патриот достоен за епохата на Раковски и Възраждането; Чкатров, чийто брат три дни по-рано бе стрелян и зле ранен от сърбите като беглец от затвора след 7-годишно мъченичество - те, и останалите като тях, поставени зад решетка и пазени от

български войници...

Тодор Александров

На близките на Тод. Александров е било забранено да се съберат повече от 15 души на гроба му; и те са се отказали да посетят този скъп за цяла Македония гроб тъкмо на самата 10-годишнина от смъртта на Тодора.

В същия ден - 31 август Митко Томалевски (изпитвам погнуса като пиша името му) беше в ролята си на главен ръководител в конференцията за „избиране“ на нов Национален комитет, свикана по полицейски начин. За нея ще прочетете в предателския лист що ви изпращам, наименуван „орган на емиграцията“; ще видите, че Митко, а не друг, в тоя ден е уреждал... съдбините на Македония. Сега в Цариград точно научих, че е откраднал от тукашната българска болница 70 хиляди лева лани като чиновник в нея,

пратен тук от демократите. Гдето не е минал там не е откраднал.

Да не ви се види чудно, че и Григор Атанасов (що подаде петицията с Шалев) е бил председател в тая конференция. Той се е върнал наскоро от Женева, където пребиваваше с пари на българската държава (по 1/2 година подред и от нас е взимал пари, не казвайки ни, че тайно е взимал и от държавата). Не искаше да се прибере от Женева, защото се боеше, че ще му поискаме сметка за 800 хиляди лв., които му бяхме пратили в Македония, за да създава македонска партия. Тая сума той изиграл на комар и изгулял с жени. А като бе в Женева (в същност в Clion до град Montreux) в хотела се бе записал като съпруг на една развалена жена, а сина ѝ бе записан като негов син. Тия имена ги имаше в списанието, което се издава в тая курортна област за всеки хотел - какви гости са дошли. Добре, че сърбите не узнаха и не факсимилираха съответната страница, за да ни посрамят пред света. Защото в същото време жената на Григора бе в Скопие, изнемогваща, а приятели се мъчеха чрез Международния червен кръст да ѝ пратят пари за храна. Ако сърбите узнаеха и съобщаха тоя скандал, голям морален удар би изпитало поробеното население. Та, тоя приятел сега, заедно с Митко Томалевски, ще сочат пътищата за утрешния ден на Македония...

Властта не е обърнала внимание на протеста от името на 34 братства, чиито представители са отишли в конференцията. Новият Национален комитет е, значи, посочен от 200 души случайно събрани от улицата хора. При това открито е утвърден от властта; това и вестниците съобщиха. По-добре е властта да си назначи един комитет от 10 души пожарникари или стражари, да ги облече даже в униформа. Така ще е по-малка подигравката с емиграцията и македонското дело.

Национал[ният] комитет, Чкатров и пр. сега са в Лом, пак като затворници. Чкатров бил карцирован, правил 70 часа гладна стачка.

Някои от членовете на натрапения Национален комитет са си подали оставката, но не зная кои; казаха ми за Захариев (от Щип).

Панихидата за Тодора в София е била много посетена. Говорил свещеник Кючуков от Етрополе; направила силно впечатление речта му; може и него сега да интернират.

Сърбите тържествуват. От Добро поле насам не са се радвали така. И предателите не се запитват защо е тая сръбска радост. Не виждат, че сърбите сега искат приятелството на България само с цел да смачкат Македония; и че утре пък ще смачкат България с помощта на други или без ничия помощ. Това не виждат и продължават да се лигавят пред разни сръбски гости, да лакейничат.

Пропуснах по-горе да кажа, че г. Григор Атанасов се бе срещал в чужбина и с Матковича, без да пита никого и без да даде точни обяснения. Той явно говори (ще видите във вестника), че и емиграцията трябва да работи за сближението със сърбите. Абсурд - защо ни е Македонска организация, легална или нелегална, която ще ратува за сближение със сърбите; тя може да съществува само за борба. Остава сърбите да ни дадат що са ни ограбили - та после само по себе може да дойде и сближението. Можеше ли някога да съществува макед[онска] организация, която да ратува за сближение със султана? Същото е и днес. Нямаме работа с простащи, а с изменници.

До сега интернирани, задържани в лагери и пр. има не по-малко от 500-600 души.

Четох вашия вестник за конгреса ви. Радвам се задето сте всички с бодър дух. Кажете или пишете на Стоян Христов много здраве. Ако е възможно нека някой там преведе писаното от него напоследък по българските работи; ще ви явя после адреса, до който превода може да ми изпратите. Съжалявам, че не можах да го видя.

Дано в България престанат тормозите над маса хора чрез обиски и пр. във връзка с моето търсене. Но, общо взето, терора, тормоза продължава. Поздравете целия Централен комитет, специално г. Шанева. Подир 15-20 дни може да ви се обадя от друго място.

Ако има нещо ново в това писмо - използвайте го, целото писмо нека не става достояние на широк кръг хора.

Желая ви всичко добро и ви стискам ръцете: Радко"

През декември 1934 г. в Цариград Иван Михайлов дава интервю за американската преса, което на 20 декември същата година е препечатано и във вестник „Македонска трибуна“. Това интервю, въпреки че вече е публикувано и на други места Ви го предлагам отново. То има следното съдържание:

“ЮНАЙТЕД ПРЕС” ИНТЕРВЮИРА ИВАН МИХАЙЛОВ

МАКЕДОНСКИЯТ РЕВОЛЮЦИОНЕН ЛИДЕР ИЗНАСЯ ПРИНЦИПИТЕ НА ВМРО.

Македонците се борят за напълно независима Македония. При какъв случай ВМРО може да сложи оръжието си и да води легална борба. Със сигурност за една решителна победа македонците ще продължат бодро борбата си за

независимост.

Специалният кореспондент за Балканите на "Юнайтед Прес" г. Фердинанд С. М. Джан, е имал среща с Иван Михайлов в Цариград, разговора от която предава в специално изложение до всички редактори на вестниците в Америка, членове на агенцията "Юнайтед Прес", за да имат сведения върху борбата, която води Македония за своята свобода. Между другото кореспондентът пише следното: "Иван Михайлов, мощният и страшен лидер на Македонския комитет на ВМРО след като премина по един драматичен начин турската граница, придружен от жена си, даде едно извънредно интервю пред "Юнайтед Прес":

- Когато през 1919 година – каза той – във времето на Ньойския договор, целият свят беше срещу македонците, последните не изгубиха вяра в тяхната правдива кауза. Случаят че аз се намирам сега навън, не прави нито най-малка разлика. Македонците продължават своята борба неуталожимо. Недейте смята – каза той засмяно – че ние изминахме цялото разстояние от София пеш. Ние пътувахме с влакове и автомобили. Само последният ден ние трябваше да пътуваме пеш 20 часа.

Действително и двамата – Михайлов и неговата черноока жена, която разговаряше весело с приятели, не показваха никакъв външен признак на умора, след техния ужасен поход през безпътни планини. Бяха в дома на Ачков, бивш депутат и политически емигрант, също от България.

- Ние – продължи той – сме виждали по-лошо. Преодолявали сме и други преследвания, освен сегашните в България. Не си ли спомняте, че хиляди от нашите последователи са избити в Югославия, че там седем села бяха опожарени и че 2000 души комити бяха изведнъж поставени в концентрационни лагери? Омаломощи ли се тогава нашата активност? Съвсем не. Няма никакво значение къде лидерите могат да бъдат. От 1924 година, когато аз бях избран за член на тричленния комитет, след убийството на нашия незабравим лидер Тодор Александров, аз съм бил инкогнито в Швейцария, Франция, Германия, Турция и Италия без да се спре нашата работа."

На забележката на кореспондента, че сегашното му положение в Турция е различно от онова, ако на него му беше дадено официално право да влезе, Михайлов, чиято екстрадация бе искана еднакво от България и Югославия и която и в двата случая беше отказана от Турция, отговори:

- Напълно вярно. Обаче ние не ще стоим тук. Ние още не сме направили официална апликация, за да отидем в друга страна и аз вярвам, че турското правителство ще ми даде едно "лесе - пасе" за друга страна.

Запитан относно важността на членството на Организацията, Михайлов каза, че всички македонци, повече от 2 милиона, симпатизират на комитите. В случай на нужда, той каза, че може да се изкара една армия от около 100 хиляди души, в която ще вземат участие дори жени и младежи. За да илюстрира важността на комитите в България, Михайлов забеляза, че там само 14 хиляди пушки са били секвестирани от агентите на българското правителство.

Говорейки за целите на движението революционният лидер каза:

- Ние искаме да установим една напълно независима Македония, която се простира от албанската граница до река Места на изток, от Шар планина на север до близо 40-тия градус ширина на юг. Това ще включи доста голяма територия не само от Югославия, но също така Гърция ще загуби част от тракийския си бряг, включително Солун и Кавала. Докато за България тя ще трябва да отстъпи част от нейната западна територия на македонската

държава.

Когато кореспондента на "Юнайтед Прес" изказа мнението си, че тази област, която е поставена "под правото на национално самоопределение" би включило доста чужд неоспорван елемент, особено гърци, Михайлов бе искрен да признае факта, обаче той поддържаше, че тези граници на Македония са оправдани от икономическите интереси и че националните малцинства ще получат много добро третиране.

- Обаче няма ли някой възможен компромис – запита кореспондентът – за да се избегне проливането на кръв. Какво би било становището на комитите, ако Югославия и Гърция дадат културна автономия на техните македонски малцинства?

- Нашата официална програма – отговори революционният лидер – предвижда в такъв случай спиране на революционната активност и ние тогава ще се върнем на легалните методи, за да постигнем целта, която ще продължава да бъде пълна независимост на Македония. Обаче, въпреки всичко, внушението, което вие давате е една химера. Не си ли спомняте, че Степан Радич, хърватският лидер беше стрелян и убит като бясно куче в Белградския парламент, защото той препоръча трансформирането на Югославия в една федерация, в която и хървати и македонци трябваше да притежават една широка автономия? Няколко месеци преди неговата трагична смърт, той беше отправил един апел до света чрез "Юнайтед Прес". Господарите на Югославия знаят много добре, че изкуствената структура на тяхната страна, ще се раздробява на парчета веднага щом се скъсат централистичните връзки. Михайлов обвини Югославия, че е употребявала отровна пропаганда, за да подкопава българския патриотизъм относно Македония. Това е било търпяно, или активно прокарано от сегашните господари на България.

- Ние имаме сигурни доказателства – продължи той – че Коста Тодоров, с когото правителството на Георгиев поддържа интимни връзки, е в същност агент на служба на Белград.

Запитан за неговото мнение относно панславянското разрешение на проблема, известно като една федерация на всички славянски балкански нации, в които и Македония ще намери своето място, Михайлов, махайки ръка, отговори:

- Ние познаваме този недорастък на интелигенцията. То е от сто години още.

Милитаристите в Белград измислиха това, за да поставят капан за нас.

Запитан какво мисли за стабилността на режима на Кимон Георгиев, революционният лидер отговори с една енигматична усмивка:

- Аз излагам пред вас фактите и не желая да навлизам в полето на пророчеството.

Накрай, преди да се разделим с революционният лидер, той ми каза:

- На Балканите не ще има нито спокойствие, нито мир, докато не се разреши македонският въпрос. Двата милиона македонци не ще бъдат задоволени, освен ако нашето разрешение се възприеме. Недейте счита нито за минута, че ние сме унили. Напротив. Със сигурността за една решителна победа, ние ще продължим бодро нашата борба."

По време на престоя си в Турция Иван Михайлов получава изключително важна и точна информация за положението в България и за безчинствата на превратаджиите над македонските дейци от стария македонски деец, бивш председател на Върховния македоно-одрински комитет и председател на Великия македонски събор в Горна Джумая инженер Христо Станишев.

В положението си на политически емигрант, което се доближава до това на политическия затворник безкомпромисният Иван Михайлов пише тази си брошура, най-силното обвинение срещу превратаджиите от Звено и Военния съюз.

По-долу ще имате възможност да се запознаете с пълния ѝ текст и сами да направите своите изводи.

Цочо В. Билярски

* * *

МАКЕДОНСКАТА ОСВОБОДИТЕЛНА БОРБА И ПРЕВРАТА ОТ 19 МАЙ 1934 ГОД. В БЪЛГАРИЯ.

Няколко встъпителни думи

Текстът на настоящата брошура излезе чрез отделни статии в „Македонска трибуна“ - орган на Македонските политически организации в Съединените Щати и Канада. По желанието на читателите ние събираме всички статии, които ни бяха пратени от БАЛКАНИКУС в една брошура. Значението на онова, което изнася Балканикус е твърде важно, особено в сегашните времена, когато в България се разкри заговора на Дамян Велчевци, същите онези лица, които бяха гръбнака на преврата от 19 май 1934 година.

Център на брошурата е насилническият преврат от 19 май 1934, когато тъмните и продажни сили в България се сдружиха и впрегнаха на работа не само срещу македонското освободително движение, но и срещу спокойствието и сигурността на собствената ни родина. Признаците на тази надигаща се тъмна и предателска мафия около Велчевци, Кимоновци, Коста Тодоровци, Шандановци и прочие се появиха още преди години, когато първите им удари целяха да разнебитят македонската освободителна борба. Още тогава македонските организации предупредиха обществото за целите, които преследва кръжок „Звено“, както и хората, които са около него. И ако ВМРО водеше борба, тя не беше насочена срещу една нещастна и нищожна груба македонски предатели, но тази борба се водеше именно срещу хората от казания кръжок, които черпеха своето поощрение от богато платената пропаганда на Белград.

Документите, които се изнесоха на времето срещу продажните оръдия и враговете на македонското дело бяха достатъчни, за да убедят онези, които искаха да видят истината право в лицето. За онези пък, които не повярваха, дойде събитието от 3 октомври 1935 година, когато тъмната и престъпническа наклонност на Дамян Велчевци готвеше да направи от България арена на Вартоломейски ноци.

Предвижданията на македонските дейци значи сега се сбъдват. У никой честен българин не може вече да има съмнение относно подлата и продажна роля, която са играли хората, които дойдоха на власт на 19 май 1934 година. И понеже на македонците не се даде възможност (от страх пред истината) да се изкажат по онова, което стана на 19 май в България, то онова, което те дължат като отговор на многобройните интриги и подли измислици, се казва именно чрез нашия вестник „Македонска трибуна“.

Забележителното е, че тия именно, които най-много можеха и говореха с безкрайна злоба и низки клевети срещу македонското освободително движение и неговите изразители, до един участваха във всяка конспирация, която се

домогваше в България да разруши съпротивителните сили на българите. Това обяснява напълно защо сръбската държава употреби всички свои сили и средства най-напред срещу македонското движение, в лицето на което срещаше и среща най-значителната и най-моралната пречка навсякъде по света за постигане на своите домогвания. И като не можа да постигне своята цел иначе, белградската клика употреби своите оръдия в България.

Ние бихме се радвали много, ако разберем, че България е преодолела окончателно своята вътрешна криза и българските обществени сили са взели поука от недавнашните печални събития, за да стане невъзможно вече съществуването на кръжоци в София, които под формата на „идейни течения“ умело поддържани и използвани от Белград, целят постепенното подчинение и унищожение на България като държава и образуването от нея на една Искърска бановина, начело на която да застане архишпионина Коста Тодоров и неговата банда от разбойници като Дочо Узунов и други.
„Македонска Трибуна“

МАКЕДОНСКОТО ОСВОБОДИТЕЛНО ДЕЛО И ПРЕВРАТА ОТ 19 МАЙ 1934 ГОДИНА

Революционната борба в Македония бе необходима и след 1918 год. Под турска власт българската народност в Македония бе признавана неизменно до 1912 година. Тя имаше свои черкви, училища, читалища, спортни дружества, притежаваше крепки еснафски сдружения и зачитани от властта духовни съдилища (народна черковно-общинска власт). Тя изпращаше и в парламента свои депутации. Значи, в Македония, до 1912 година се развиваше българска история.

* * *

След изгонването на турците от Македония и заместването на султанската назадничава и варварска власт с християнски власти, в чужбина мнозина повярваха, че е разрешен македонския въпрос. В тоя смисъл неуморно сееха заблуждения завоевателите на Македония - гърци и сърби.

* * *

Македонските българи, направиха много опити за легално проявление под сръбска и гръцка власт, но тия опити биваха задушавани от държавните закони много по-строго отколкото чисто революционните прояви. Да се наречеш българин - това е, под сръбска и гръцка власт най-преследваната революционна проява.

Завоевателят целеше да затвърди в света едно убеждение, че не е имало и няма българска нация в Македония.

* * *

Биваше ли с безразличие да се отнесат към тия страшни планове македонските българи? Тъкмо тяхното мълчание би потвърдило, че те са гърци или сърби, които вече се радват на свобода - както лъжеха потисниците.

* * *

Като нямаше друга възможност, прибягна се до революционния метод. Дадоха се жертви наистина, но врагът и без това избиваше, изгонваше всичко по-будно измежду българите по села и градове.

Така, чрез борба и жертви, българската история в Македония продължи своите

страници. Македонският въпрос биде измъкнат изпод развалините и заблудите, поставен биде наново върху политическата сцена на Европа.

* * *

В този резултат са очевидни грамадните придобивки за българската история, очевидни са и изгодните позиции, които българската държава можеше да заема срещу фалшивата обща теза на гърци и сърби, че в Македония нямало българи.

Sub judice lis est - Делото е открито

Задачата на македонското освободително движение се определя (произлиза) от задачата, която си поставя противника. Той иска да изчезне македонския въпрос и да бъде асимилирано населението. Македонското освободително движение иска да запази народа от асимилация и да държи открит македонския въпрос, докато той бъде справедливо уреден. Цитираната латинска фраза в кратце изразява постоянната грижа на ВМРО, искът, процесът за Македония винаги да бъде жив пред общественото мнение.

* * *

Светът е свикнал да вярва че даден народ е потиснат и иска да бъде освободен, само, когато тоя народ се бори за свободата си. Особено за народите от Балканския полуостров от 120 години насам е прието, че те се борят за свободата си обикновено с шум, с жертви, с въстания. В такава атмосфера се започна и завърши гръцката и сръбска борба за освобождение в началото на 19 век, в такава атмосфера се започна и завърши гръцката и сръбска борба за освобождение в началото на 19 век, в такава атмосфера се водиха освободителните борби на българи и херцеговци във втората половина на същият век, в същото такава атмосфера се води и македонската борба цели 19 години - от 1893 до 1912 година. Едно пълно затишие след това би могло да заблуди общественото мнение само във вреда на Македония. Скръбно, но е факт: до ден днешен сериозни чужденци са ни казвали „изглежда, че македонците почват да се посърбяват - отдавна нищо не е гръмвало в Македония" - при затишие от наша страна.

* * *

Легалните постъпки не привличат вниманието нито на широката публика, нито на отговорните политици. Ако подадете един мемоар, подписан от сто хиляди души просители, той едва ли ще бъде хроникаран с няколко думи в няколко вестника. Но когато падна убит напр. генерал Ковачевич в Щип, повече от 10 години хиляди вестници в Европа и Америка се занимават с македонската проблема.

Революционният метод прави остър, опасен този или онзи народен въпрос, това или онова освободително движение. Македонският въпрос, така е за срам на цивилизования свят, е привличал повече внимание върху себе си от страна на политическите фактори поради своята острота (опасност), отколкото чрез правдата и истината, за които е жадувала поробена Македония. Това, установено по безспорен начин обстоятелство, е играло важна роля при определяне политиката на революционната организация още през турския режим.

Не напразно и хърватите започнаха да си служат с революционния метод.

* * *

ВМРО не отрича легалните постъпки. Тя самата е вдъхновявала много легални начинания и харчила големи суми за легални дела. Но казаното по-горе си

остава пак вярно, т.е. революционното дело е привличало повече вниманието на света върху Македония, това дело е допринесло да се чувства по-живо македонския неуреден въпрос.

Три опасности за Македония, които зависят от самите македонци
Съществуват три опасности за изчезването на македонския въпрос, които зависят от самите македонци. Те са: а) евентуалното посърбване на македонските българи, б) евентуалното им погърчване под гръцко иго, в) samozабравянето, записването, своего рода асимилирването на емигрантите в политико - обществения местен живот на онези страни, където са се установили - Америка, България и пр.

Третата от тези опасности зависи почти изключително от волята на емигрантите.

* * *

Дългът към Македония и нейното освободително дело трябва за емиграцията да стои пред всякакви други обществени задължения. Всяка свободна минута от времето, всеки свободен грам от способностите и енергията си, всяка свободна стотинка от парите си емигранта е длъжен да даде на македонското движение. Защото той не е нищо друго освен един сражаващ се войник на Македония, който е успял да се оттегли на по-спокойна позиция, докато поробените му братя са останали да водят битката под силния огън на противника. Или можем да го сравним със затворник, който се е спасил от тъмница, в която, обаче, са останали собствените му братя. Ако той не би работил с всичките си сили за спасяването и на останалите му братя, той ще бъде обикновен престъпник и подлец както ще бъде дезертьор в лицето на врага войник, който от своята позиция не би помогнал на другарите си, а предпочита да избяга назад.

* * *

По горните съображения е изникнала проповедта към живущите в България македонци да не се опартизаяват, т. е. да не ангажират силите и средствата си в странични грижи, в борби един срещу друг.

* * *

Светът трябва да вижда и чувства една обща и върховна идея за всички македонци, където и да се намират. Така само може да се доказва, че Македония има право на свободен живот и че е в състояние да се самоуправлява.

Да си представим македонците в България пръснати из разните партии. Това ще значи преди всичко, че те са възприели различните партийни възгледи за външна политика, т.е. различните становища относно политическият път, който трябва да се следва за спасението на Македония - като се приеме, че всички партии биха се интересували от тоя въпрос постоянно. Получила би се интересна смешна картина: едни македонци ще са за балканска федерация (социалисти), други за югославянското единство (звенари и земеделците на Коста Тодоров), трети ще искат Санстефанска България (Националлиберали, Родна защита и пр.), четвърти ще мечтаят за световната революция (комунисти), пети пък ще поддържат, че сега не е време да се говори и мисли за Македония и пр. Нищо по-страшно и по-срамно за синовете на поробена Македония не бихме могли да си представим от една подобна картина.

* * *

Идейната разпокъсаност, липсата на общ идеал (идеология) в средата на емиграцията и населението в Петричкия окръг, би се отразило твърде зле върху

позицията на поробената македонска част. Враговете биха агитирали, а и приятелите биха се усъмнили (биха допуснали), че движението в поробена Македония е плод на изкуствена пропаганда от страна на официална България. Щом има македонски идеал, той би трябвало да се изповядва не само в Охрид, Щип и Солун, но и в Петрич и Якоруда, в Америка, в София и навред където живеят македонци.

Няма ли обща политическа идея - не може да има общо народно освободително движение - няма истински македонски въпрос.

* * *

Идеята за освобождението на Македония трябва да фанатизира всички македонци така, както месианството е фанатизирало евреите. Ето вече три хиляди години как тоя народ пази името и надеждата си.

Както се борим срещу асимилацията под сръбско и гръцко робство, така трябва да се борим срещу изгубването на емиграцията в кипежа на местните обществени замисли или на личните грижи. За жалост има македонци, които се изгубват, били те хамали, професори, пълномощни министри, търговци и пр. С какво право ще се сърдим на някой, който се е посърбил под гнева на робството, щом като негови събрата се асимилират политически, обществено или се изгубват (в национално отношение) поради егоизма си, без да са в робство?

Греховно и позорно е, ако само на поробените се предостави грижата да работят и се жертвуват за Македония, да поддържат македонското дело, да изповядват неговата идеология.

Пред очите на велики народи, които са свободни, се готвят с желязна дисциплина да посрещнат изненадите на утрешния ден. А колко силна трябва да бъде духовната и организационна дисциплина на един поробен народ?

Особено емигрантите в България са длъжни да бъдат единогодушни като войскава част, да бъдат месианци като евреите, да бъдат беззаветно верни към Македония и фанатизирани като старите християни. Също и емиграцията в Америка. Защото - не дай Боже! - и да се асимилират братята ни в робство (което няма да бъде), емиграцията ще може да държи открит македонския въпрос, но само ако върви по този път. Тогава всяко посегателство върху македонското дело ще бъде безрезултатно.

Да не се забравя, че македонецът, който не работи за Македония, си прилича с предателя. Последният руши, но първият пък не гради.

* * *

Македонският въпрос ще бъде жизнен и с най-много шансове за справедливото му уреждане, ако бъде поддържан открит от самите македонци.

Всяко старание на официална България да изземва от ръцете на македонските българи този въпрос ще обезсилва гранитните позиции на българската нация в Македония. Тия старания на официална България ще дадат повод на мнозина да гледат на македонската кауза като на изкуствено построение. Така се е гледало на сръбските усилия към Македония - усилия за създаване „нация“ чрез подкупи, чрез държавна пропаганда. Самородната борба на македонските българи за запазване на българското му име е най-красноречивият довод за българското право. Нека не допускаме да се хвърлят съмнения върху самородния характер на борбата, върху старинния корен на българското съзнание в Македония. Това изискване, обаче, не само не изключва, а още повече налага да бъде дадена на македонското дело пълната морална и даже

материална подкрепа от страна на свободните българи.

* * *

Когато защищават претенциите на българщината върху Македония, мнозина българи неуместно вземат като пръв и главен аргумент броя на падналите български войници във войните за освобождение. Въпреки безкрайната ни обич и почит към покойните български войници, ние смятаме, че е по-изгодно ако доводът за тяхното число не се поставя на пръв план. Защото сърбите и гърците веднага противопоставят броят на техните убити войници, загинали също - според тях - за „освобождението“ на Македония.

Гърците и сърбите нищо не биха могли да ни противопоставят, обаче, когато ние изтъкваме миналото на Македония, етнографията ѝ, съзнанието на народа, а особено борбата, която от 40 години насам тоя народ води, а също тъй и борбите му за черковна независимост. Всичките тези свидетелства за българщината в Македония съществуват отпреди войните. Върху тях се опираха като бранеха правата на българското племе Раковски, Бозвелията, Ботев, а преди тях - великият Отец Паисий.

* * *

Въпросният аргумент (за броя на падналите) най-често ни е изтъкван от онези, които смятат, че македонският въпрос трябвало да бъде български държавен въпрос.

* * *

Тая мисъл е изказвана от някои български общественици още преди Балканските войни. Днес пак я повтарят, след толкова жестоки поуки. По-горе споменахме, че от Белград (а също така и от Атина) поддържаха едно изкуствено македонско дело, което в същност бе един апарат за шпиониране и разстройство на истинско македонско народно освободително движение. Доколко македонското освободително дело би попаднало по командата на официална България, дотолкова, в резултат, ще имаме едно по-затвърдено убеждение в света, че: не съществува ясен, определен македонски въпрос, а има различни политически и завоевателни домогвания, вдъхновявани от разните балкански политици. От това печелят сърбите и гърците, тъй като българската позиция се изравнява, в очите на чужденците, с тяхната, на сърби и гърци, фалшива позиция, вдъхновявана само от намерения за грабеж. Ще повторим: да наричаш македонският въпрос български държавен въпрос, то значи да нанасяш пакост на националната ни кауза, без да принесеш някаква полза на държавата. Че това е така ще потвърдят, вярваме, и следващите по-долу изяснения.

* * *

Държавното македонско дело, естествено, би се командувало от правителството. Ако България се управлява чрез партийна система, всяка партия ще иска да направи македонското движение свое, за да си служи с него за малки и в повечето случаи нечестни цели. Ще бъде на лице една игра на македонско дело, която ще ополши самата освободителна кауза пред поробеното население, пред свободните българи и пред чуждия свят. „Водачите“ на делото ще бъдат назначавани и сменявани както полицейските пристави, а дейците третирани съобразно „заслугите“ им спрямо партията при избори. Като правило ще имаме по един екип „водачи“ при всеки партиен клуб. Тия екипи ще са във вечна разпра помежду си. Едни ще са на „власт“, други в опозиция. А заедно с това македонското дело, като правило, винаги ще има

против себе си оная част от свободния български народ, която в даден момент не е на власт. Македонските дейци тогава едва ли ще имат повече свободно време да се занимават с поробена Македония, отколкото софийските партийни клубове.

Трябва да се напише цял том, за да се изброят нанесените на делото пакости, предизвиканите в него същински катастрофи поради домогванията на разни партийни български среди да се намесват в развитието му - и то във времена, когато делото старателно е пазело своята независимост.

* * *

Ако България не би се управлявала партийно, а от някаква диктатура, например както след 19 май 1934, на македонското движение пак ще бъде отредена една своего рода полицейска роля. На него ще искат преди всичко да се опират лично диктаторите. Отличен е примера с „протогеровистите“, на които генерал Златев призна ролята, отредена им от Дамян Велчев - Кимон Георгиев. Но ако и Златев би рекъл да създава македонско държавно дело, по същия начин основателно може и той да бъде критикуван, защото и това „дело“ веднага, още като се създава, ще се изроди в полицейско-преторианска банда, която диктатороманите ще използват първо в борбата помежду си.

* * *

Едно официално македонско дело не ще има нито определена тактика, нито идеология. Властниците в България често се сменят. Съобразно техните настроения, разбирания или политически хрумвания македонското движение ту ще го има, ту ще го няма. Днес ще го карат да заеме една позиция, утре тъкмо противната. Ще го карат да се покланя учтиво на поробителя на Македония, когато денонощно се погребва българския дух и история на тази страна. Ще го заставят за 5, 10, 15 или повече години да не се проявява, тъй като даден ръководител на официалната българска политика е насочил вниманието си, например, изключително към Чаталджа или в друга насока. А в 10, 15 години мълчание по давност може да изчезне не само едно вземане от частно правен характер, но и едно национално дело, един политически въпрос.

Веднъж приспан македонският въпрос, много мъчно ще бъде, почти невъзможно при сегашното положение, да бъде той наново открит, защото остротата му е всеизвестна и плаши мнозина, а не се знае при дългото затишие какво може да стане и с душата на поробените, както и с духът на емиграцията.

Освободителното дело трябва да е будно, да се проявява постоянно, както е постоянно робството.

* * *

Защитниците на формулата „държавно македонско дело“ обикновено поставят за нея идеята за Санстефанска България. Но осмели ли се някой български държавник след 1918 година да повдигне глас за Санстефанска България - в някой чуждестранен вестник, в някой меморандум, в някоя международна конференция, в Обществото на народите? Не! Тази голяма идея си остава само за у дома, само за по-дълбоко оплакване на дадените напусто жертви за народно обединение. С това обаче не можеше да се задоволи поробена Македония, нито България ако последната би пожелала да помогне за подобрене на македонската участ.

Македонския въпрос трябваше да излезе на сцената и той, както казахме преди, излезна, благодарение усилията на самите македонци, които изтеглиха поука от нещастията. Те се спряха на старата, но погрешно изоставена формула за

Независима Македония, която можеше да се защитава пред всяка политическа аудитория. Тя спечели доста приятели на делото, защото включваше в себе си елемент на политическа напредничавост, национална солидарност, трайно умиротворение, каквито европейският свят желае да види въдворени в размирните Балкани. Тя се налага от примера на Швейцария, който би могъл да се яви на Балканите, туряйки край на убийствените войни между три - четири народи все заради владееенето на нещастна Македония и издигайки последната като свободна единица, която ще примири воюващите около нея.

Търсейки начин за подобрене българската участ, някои българи от стара България, правейки отстъпление от идеята за Санстефанска България, възприемат по начало създаването на федеративна Югославия, с Македония като особена област. Това обаче е една чисто славянска политика на Балканите, където има също турци, гърци, албанци, румъни, а ги има специално в Македония. Ето защо лозунгът за Независима Македония се явява по-приемлив от общобалканско гледище.

С този лозунг подир 1918 година се роди наново македонския въпрос и се спечелиха позиции за македонската кауза.

* * *

Възможно е у някои късогледи българи да има страх от едно евентуално възникване на Независима Македония. Затова ще се спрем тук накратко на тази точка.

Южните и западните граници на Независима Македония (въобще на Македония) съвпадат със старите етнографски граници на българската нация в независима Македония ще се развива и умножава до Олимп и албанските планини.

Подразбира се, че на Гърция ще се отнеме територията, която тя загуби през 1912 година и че Западна Тракия ще изпадне в положение, от което най-вероятно ще се възползува България. И от Югославия, т. е. Сърбия, ще се откъсне съвсем чуждата й македонска област. Наистина Петричкия окръг би се включил в независима Македония, но с това българския елемент би се засилил с 200000 души в Македония. Не е ли по-добре днес българския народ оттатък Рила да се запази в една македонска държава, отколкото да се асимилира в Сърбия и Гърция? По-изгодно ли е за България, ако с нея граничат силните сръбски и гръцки държави, отколкото братска Македония?

Питат се мнозина: няма ли свободна Македония да се съедини с България? Ние можем само да пожелаем: дано Македония стане независима, свободна! Дано се спаси от асимилация! И в независима Македония българинът няма да е нещастен. Тя има най-хубавите стопански изгледи за развитие, със столица Солун, народните сили ще могат да се проявяват абсолютно неограничено. В една Балканска конфедерация, или югославянска федерация, Македония би се явявала като напълно оформена и равноправна единица, която естествено ще засилва позициите на България при тия комбинации, а самата тя ще намира опора в България. Тия две единици, заедно с хървати и словенци по мнозинство и значение, биха давали тон във федерална Югославия, а така само всички югославянски народи ще престанат да бъдат предмет за сръбската асимилаторска политика. (Това споменаваме като пояснение за тия, които искат да правят югославянска политика.)

* * *

Почти цяла Швейцария е населена с немски народ, но е самостоятелна

държава. Все пак за Германия е по-изгодно щом като до Симплона има немци, отколкото до Боденското езеро би имало французи. И за България е хиляди пъти по-добре да има българи до Солун и Костур, отколкото македонците до Осогово, Пирина и Беласица да станат гърци и сърби.

Който българин се страхува от независима Македония - той фактически се е загрижил за сръбските и гръцки интереси.

От някои данни се установява, че хитрият Венизелос бивал по-възбуден като му се спомене за независима Македония, отколкото за велика България. Може би той се бои, че независима Македония е по-реализуема, по-приемлива за общественото мнение комбинация, отколкото велика България. Ако си представим днешните владетели на Македония, сърбите и гърците, поставени до стената и накарани да избират - естествено е, че и те все пак по-лесно ще се примирят с една независима Македония, отколкото с велика България.

* * *

Но запитват ни някои: „Къде ви са бойните легиони, с които да отнемете от владетелите и Македония и да я направите независима?“ Ако трябва да отговорим на чужденци, ние им поясняваме, че балканските неуредици най-добре се премахват чрез създаване на независима Македония. Но ако трябва да се препираме с някой късоглед наш брат (сънародник), в отговор на горния въпрос и ние имаме право да запитаме: „как ще разбие петте балкански държави, от които трябва да отнемете земя, за да създадете Санстефанска България?“ Тия пет държави - Турция, Гърция, Албания, Югославия, Румъния - имат над 55 милиона население. Всички те държат територии, спадащи в границите на Санстефанска България (Албания държи Корчанска околия и други пунктове). Ако 7 милиона българи се опълчим против тях съотношението на силите е 1 : 8. А ако седемте милиона българи искаме независима Македония, с това засягаме живо само Гърция и Сърбия. Съотношението ще бъде, значи 1 : 3, като смятаме цялото население на Югославия, големи части от което, обаче, не са зле настроени към идеята за обособеност на Македония. Но не са нужни полемики. Очевидно е, че ако чрез формулата за самостоятелна Македония и за самостоятелност на нейното освободително дело се печелят приятели може да се очаква нещо добро за поробените българи, няма защо да се отхвърля от страна на някои свободни българи тази позиция, а особено излишно е да бъде тя обругавана. Тук му е мястото да кажем, че свободните българи трябва да се държат към нещастна Македония както се държа истинската майка в притчата за цар Соломона.

Не напразно още преди 40 години основателите на ВМРО - Хр. Матов, Делчев, Груев, Татарчев и др. всички до един отлични синове на българския народ, но хора с прозорливост, постановиха, че македонското движение самостоятелно трябва да се развива, за да стигне по-бързо и по-безболезнено целта си; и не напразно като цел на борбата поставиха автономията на Македония. Тъй постъпиха те, в едно време, когато България се очертаваше като първа сила между балканските държави. Предвиждали са пречките, които враговете на българския народ ще издигнат, за да не допуснат неговото обединение в една доста силна държава. Не са забравили, че даже една Велика Русия не успя да обедини българския народ в една държава. И затова, вместо към блясъка и величието на държавата, потърсили са път към съхранението на нацията, вместо желаното, поискали са да достигнат възможното.

Трябва да се поясни, че днешният термин „независима“ Македония отговаря

точно на термина „автономна“ Македония издигнат през турския режим, когато цяла Македония бе в границите на Турция и можеше да се постави под един режим на автономия, така както например цяло Хърватско бе автономно в дадени рамки, под австро-унгарска власт. Днес Македония е разпокъсана в разни държави. Само при положение на независимост може да се постигне нейното географско обединение и поставянето ѝ под общ режим, еднакъв за цялата ѝ територия.

* * *

Ако българите в Моравско (след Берлинския конгрес) бяха създали свои организации, като македонските, ако бяха заели също такива позиции, положително е, че голямата Моравска област нямаше така бързо и безславно да се изгуби за българщината, нито така лесно да бъде забравена от свободна България. Искаме да кажем, че България се държа в това отношение така, че самите свободни българи нямаха смелост да кажат, че Моравско е българска земя. Тя не се постара да подкрепи духа на моравските българи не положи грижи за духовното им общение с българската култура, нито се застъпваше за правата им като българи пред общественото мнение. И един ден отиде с военна сила в Моравско, но намери там чисти сърби.

Емигрантите от Моравско се изгубиха в България, стопиха се в дребните грижи на живота, оставиха да се извърши посърбяването на отечеството им почти без глас на протест, без никакви прояви, които да свидетелствуват по-живо, че сърбите са откраднали една българска област. А България, повтаряме, забрави Моравско, като да не е принадлежало никога на българския народ. Същото ще стане и по отношение на Македония ако не са вечно будни на своя пост македонските организации.

Нищо не пречи на българската общественост ежедневно да защитава правата на Македония. Нищо не биха загубили българските политици, ако застават даже на чисто македонската позиция, одобрявана публично от толкова много светли български и европейски умове. Думата ни е за политическата позиция, която преди 28 години, в списание „Македоно-Одрински Преглед“ прекрасно и искрено застъпи г. Ал. Цанков (днешен привърженик на „държавния македонски въпрос“), апелирайки към младежта на балканските страни да прегърне идеята за самостоятелна Македония, около която да се примирят и сблизат балканските народи и държави.

Самостоятелното македонско движение се е проявило като много сериозно обществено-политическо движение в Югоизточна Европа, като е получило и световна известност.

Ако то стане българско официално дело (ако това, впрочем, е възможно), това би значило едно народно движение да бъде иззето от съвременната историческа сцена и да бъде затворено в мухлясалите папки из таваните на софийското Министерство на външните работи.

Кой човек с разум би повярвал, че от това ще спечели българщината?

„Първо ние трябва да покажем добра воля, та после да искаме от другите“. Така заяви, на времето, Кимон Георгиев в разни немски и други вестници, в качеството си на министър-председател, като е бил запитан за политиката, която България ще води спрямо Югославия. Без съмнение той е искал с тези думи да оправдае опита си за унищожение на македонското дело. Той, обаче, не е пояснил, дали след това очаква да получи права за българите в Македония или пък сръбското благоволение ще му помогне за придобивки в друга посока.

Както и да е, на лице е признанието, че посяга върху македонското освободително движение с цел да се хареса на сърбите, въпреки, че тая истина бе установена и без тия признания.

Ако той не е бил един сръбски политически агент в България, тогава следва, че е твърде късоглед, слаб българин. Срещу горната негова теза ще направим няколко малки бележки, защото не е възможно тук да се спрем върху всичко, което може да ѝ се противопостави.

а) Самото съществуване на македонското дело е една позиция за българщината. То е един иск, самороден и исторически оправдан, на българската нация, който тя представя срещу желаещите да я изядат съседни нации. А Кимон се заемаше с предаването на позицията, с унищожението на нашия иск.

б) Срещу какво при това? - Или срещу едно обикновено предположение, че сърбите „ще дадат нещо“, или срещу някакво обещание, което те са казали на ухото на Кимона. И едното и другото са празни думи. Ако сърбите искрено желаят да изправят злините, да възстановят в един или друг размер правата, които отнеха на българите, направили биха това открито, ясно, така както и открито ограбиха България в съюз с Гърция, към която се мъчат сега да насочат българските тежнения. Така те биха запушили устата на всички, биха отнели оръжието от ръцете на своите врагове. Така резултатите ще бъдат очевидни за българския народ, за да няма нужда разположението му спрямо сърбите да се спечелва чрез стрелби срещу цар Борис на Арабаконак, чрез Коста Тодоровци и чрез преврати, като тия от 19 май 1934 г.

в) Щом сърбите биха дали следуемите се права на потиснатия българин, борбата сама по себе си ще спре, така както след всяко изплащане на дължима сума, протестът, делото при съдията се прекратяват от страна на ищеца.

г) А това, което Кимоновци направиха е опит за убийство на ищеца, за да няма иск, борба против длъжника - сърбите. Кимоновци нарекоха крив потиснатия. Те взеха страната на палача и посегнаха да удушат поробения българин.

* * *

За да отбият, доколкото е възможно, основателните обвинения, известно време подир 19 май 1934, Кимон Георгиев и другарите му затръбиха настойчиво: „не се касае до някаква политика със сърбите. Ние искаме да възстановим суверенитета на държавата в Петричкия окръг“. Излишно ще бъде да се припомнят редица крупни факти, които доказват точно противното, а именно, че целта на тия пропаднали българи бе унищожението на македонското движение. Не напразно те издаваха чрез българската телеграфна агенция тъй често стереотипни комюникета, за да уверяват света, че „ВМРО умря“, че „всички македонски революционери са изловени“ и пр. За тия озлобени хора границите, духът и волята на Македония се свеждаха до там, до където можеше да стигне гнусната им полицейска сила и да се простре тъмната им съвест, която може би и за собствено успокоение надаваше вик: „свърши, загина ВМРО“.

Македонската революционна организация е в поробена Македония, която е осем пъти по-голяма от Петричкия окръг. Нещо повече: ВМРО е всякъде и никъде.

Във всеки случай безспорно е, че централният мотив във външната политика на тези, които ръководеха преврата от 19 май, бе унищожението на македонското дело, за да се харесат на Сърбия. Всички опровержения са лъжливи.

Изявленията на Кимона, за които споменаваме по-горе, потвърждават това. С

право в България по това време стана популярна фразата: „Външната политика на кабинета от 19 май се води от полицията“, т. е. гонитбата срещу македонците е израз на тая политика.

ВМРО много пъти заяви на открито, даже чрез мемоара си до Обществото на народите, че ще бъде изоставена въоръжената борба ако се признаят елементарните права на поробените българи. Но сърби и гърци не признаваха никакви български малцинства и никакви права не дадоха.

Е добре. Щом като добрата воля на самите македонци, изказана пред цялото културно общество, не е уважена от сърби и гърци, какво по-изгодно може да е обещал Кимон Георгиев на сърбите, та последните повярваха на него?

Ако нашите врагове, като звенарите, бяха добри българи, те трябваше да се позоват върху многократните изявления на македонските организации за готовност да се изостри въоръжената борба и да искат да се дадат правата на българите в Македония веднага, предварително, като условие без което не може побратимяването на сърбите с България.

* * *

СРЪБСКАТА РАДОСТ ОТ 19 МАЙ

След пробива на Добро поле сърбите най-много се зарадваха когато падна убит Тодор Александров - за сметка на българите. Но на 19 май 1934 те се зарадваха повече отколкото при смъртта на Тодора. Защо? Очевидно е, че на 19 май те са спечелили нещо важно за себе си. А от това следва, че на 19 май българите са изгубили нещо твърде ценно и важно.

* * *

МЪРТВИЛОТО В БЪЛГАРИЯ НА 19 МАЙ

Настроението в България на 19 май 1934 г. бе като при погребение. Защо? Кимон - Дамян нека си отговорят на този въпрос.

* * *

19 МАЙ Е ДЕН НА СРЪБСКИЯ РЕВАНШ ЗА 9 ЮНИ

На 19 май 1934 сърбите се реваншираха за 9 юни 1923 и то - какъв срам - чрез същата българска армия, която в името на българския национализъм свали „югославянина“ Стамболийски.

Впрочем, не е виновна армията, а тези които я подмамиха и използваха за дела, каквито даже Стамболийски не извърши.

* * *

СРЪБСКИ ПЛАНОВЕ СПРЯМО БЪЛГАРИТЕ

Дълги биха били скръбните страници, в които е нужно да се пишат един ден сръбските печалби след 1918 постигнати в средата на българското общество.

На Добро поле България загуби физическата си мощ, оръжието; изгуби и територии. Но след това, по наше разбиране, сърбите постигнаха един по-голям успех - те внесоха морално раздвоение между българите, пръскаха отрова в

българския дух. Чрез залисиите във взаимни борби, които те всячески подклаждат, сърбите целят да не може България вътрешно да укрепне, да не може тя да замисли и разреши успешно никакъв сериозен проблем за своето бъдеще. Чрез борбите, които инспирират между дадени части от свободния български народ, от една страна, и поробените българи, от друга, сърбите се стремят да притъпят съпротивителната сила на македонския дух и да намалят любовта на македонца към българщината. Те очакват едновременно в България да изстине всяка привързаност към македонците. Чрез „югославянската“ агитация те искат да прережат крилете на българската народна гордост и вдъхновение. По този начин те няма да имат от изток сериозен противник в лицето на България, а ще имат един полузаблуден, полуопиянен от „братство“, „югославянство“ народ, който в решителния момент може би сам ще погребее своята държавна независимост. В това отношение сръбският генерален щаб (може би повече той, отколкото сръбските политици) е избрал спрямо българите - каквито са наивни - същият начин на действие, какъвто болшевиките прилагат за разстройството на другите народи, т. е. духовното раздвоение, моралното разлагане.

* * *

ПРИМЕРЪТ С ХЪРВАТИТЕ

Много поучителен е хърватският пример. В края на великата война хърватите имаха не по-малко от 300 хиляди души войници, които вече не само не се командуваха от Виена - Будапеща, но бяха се обявили срещу Австроунгарската монархия, разклатена и почти издъхваща. Значителна част от тая военна сила се намираще в Хърватско. И ако хърватската интелигенция и грамадна част от народа не бяха предварително отровени от „югославизма“, в тоя момент съвсем лесно можеше да възкръсне независимата хърватска държава. Сърбите разполагаха с около 500 хиляди свои войници, но нито щяха да по-смеят да ги насочат против хърватите, нито съглашенските сили щяха да позволят такава война, след като бе оповестена голямата цел за „освобождението“ на славяните от австрийското иго. И така, вместо да създават своята независима държава, хърватите отидоха в Белград да поднасят на тепсия пред крал Александър своето народно бъдеще. Не остана спомен от правата, които имаха под австроунгарска власт. Изчезна и държавно-правната им уредба, която съществува по силата на договорни условия наложени от историческата обстановка при която хърватите биха заживели общ държавен живот отначало с австрийци, а после с маджари. От свободен народ те се обърнаха в поробен народ, и фактически и формално.

Голямата сръбска политическа конспирация срещу България, тънката стратегия срещу целия български народ напълно прилича на уловката, която употребиха сърбите в Хърватско след дълга подготовка. Още във времето на Щросмайера хърватите наивно се увличаха в мечти за югославянско щастие, а сърбите предвкусаха и обмисляха как по-сполучливо ще се използват от курдисания идеен капан. Така, още в края на войната, щом потиснаха Македония, сърбите почнаха да пеят под прозорците на България „югославянски“ серенади. И подхвърлиха даже няколко тъмни думи за общо слизване към Бяло море. С това отвличат вниманието на България от Македония, нещо което им е особено нужно докато последната, както се надяват те, се посърби. А също така те се

надеват, с българска помощ, да завладеят и останалата половина на Македония, която сега е под гръцка власт, така както в 1912 с българска помощ взеха едната половина. И тогава България възпираше и разбиваше, с цената на безброй скъпи жертви, турската сила. И сега сърбите биха искали да бъде тя насочена против Турция. Но както тогава България изгуби Одрин и цяла новоспечелена Тракия, така и сега няма да е никак чудно ако - благодарение на сръбската съюзническа „вярност“ - турците влизат в Пловдив. Късата българска памет може наистина лесно да забрави поуките от Балканската война. А сърбите, от своя страна, с желязна последователност вървят от етап на етап към подчинение на българите. Почти половината от българската земя (Тимошко, Моравско и Македония) е или под сръбска власт. Този факт българина трябва всяка сутрин и всяка вечер да си го припомня.

* * *

КИМОН - ДАМЯН ЗАДРАВИХА ПОЗИЦИИТЕ НА СЪРБИТЕ

С делото на Кимон Георгиев - Дамян Велчев сърбите прекрасно си послужиха за потискане на опозиционния дух в собствената им държава.

Те използват успеха си в България, за да обуздаят по-спокойно свободолюбието на другите националности в Югославия, да ги обиждат и им се перчат със „спечелването“ на България.

Станалото в България бе особено полезно за повдигане на сръбския престиж в чужбина. Потиснатите народи бяха успели да изтъкнат пред общественото мнение тираническата природа на сръбската власт, която постепенно се проваляше в очите на Европа, оценяваше се като най-опасна за мира и позоряща културното човечество. Подир смъртта на Радича се постигна грамаден успех в дискредитирането на сръбската държава. Близките и приятелите на подчинените народи, с пълно право можеха и бяха длъжни да помогнат морално и политически на последните, или поне с нищо да не помагат на сърбите.

Но какво стана? Когато Франция сериозно се колебаеше дали да подкрепва финансово тираническия режим; когато Уикман Стидовци и Сетон Уатсоновци - доскоро броящи се измежду най-отявлените сръбски приятели - почнаха открито да нападат сръбския крал и режима - тогава в помощ на сърбите, на тяхната сатрапия се явиха софийските сближени среди. Стигна се до там, че сръбски шпиони издаваха вестници в София и пишеха, че македонските четници, които умираха в борба против робството, били „предатели“. И никой отговорен управник в София не желаше да види, че България можеше да стигне до пропаст, ако „сближените“ се оставят свободни в разрушителното им дело, което още тогава наричаха „обновление на България“. Така от София се помогна на сърбите. София ги реабилитира. Тя им помагаше срещу потиснатите и борещи се за свобода народи. Тя им даваше възможност да се представят едва ли не за миролюбци, вместо да потвърди качеството им на тирани, на поробители, виновници за размирия и войни. Това е заслугата на „сближенска“ София към Шумадия.

Най-голямата печалба за Белград от 19 май 1934 се състои в това, че на тая дата се създадоха условия за нови взаимни разпри и междуособици всред българите.

* * *

ОТНОШЕНИЕТО НА СЪРБИТЕ И АВТОРИТЕ НА 19 МАЙ КЪМ МАКЕДОНСКИТЕ ЛЕГАЛНИ ОРГАНИЗАЦИИ

За сърбите и за авторите на преврата от 19 май легалните македонски организации са еднакво нежелателни и опасни както и нелегалната ВМРО. Затова членове на Македонски национален комитет, председатели на братствата и др. легални хора биваха избивани още преди 19 май - напр. председателя на Националния комитет, Димитър Михайлов, члена на същия комитет, Щерьо Божинов, Панчо Накашев, двама младежи от Пловдивската македонска младежка организация, председателят на братството в гр. Станимака, директора на в. „Ла Маседоан“ и „Македония“ Сим. Евтимов и други. На времето в печата се изнесе, че протогеровистката банда върши тези убийства в пълно разбирателство с Кимон Георгиев - Дамян Велчева. Членове на тая банда с подписите си известиха на обществото, че Кръстан П[оп]тодоров и Перо Шанданов са насърчавани и насочвани от звенарската група; че са често в домовете на Владимир Начев, Велчев и техните на (Велчева - Начева) приятели офицери; че пунктов началник на протогеровист[ите] е Найден Малеев, който на 19 май стана началник на административното отделение в Дирекцията на полицията; че се готви военен преврат от страна на звенарите начело с Дамян - Кимона и че на тоя преврат много надежди възлага протогеровистката групичка.

Избивани бяха абсолютно невинни хора, избрани за жертви напосоки. Целта бе: да се напластява впечатлението, че македонското движение се самоунищожава, да се предизвиква ВМРО към въоръжена защита на своите легални братя в България (така както тя защитава македонските българи против всяко насилие) и така убийствата да продължават. А като продължават тия убийства, едновременно с моралната загуба за освободителното дело, постига се и компрометирането на българската власт. Следователно, звенарите си подготвиха по тоя мерзък начин пътя към своето възшествие върху министерските кресла, с надежда да намерят едно по-подготвено общество за затвърдяване на своята власт за атакуване на македонската организация и за получаване добра бележка (похвала) от тайния им белградски съюзник. Македонското движение много помогна за да станат достояние на обществото всички тези планове. То молеше българските отговорни власти да вземат макар и минимални мерки за предотвратяване на убийствата, които звенарската тайфа с определен план предизвикваше като осуетяваше всички опити за умиротворение и парализирваше в значителна степен на резултатите от амнистиите и отстъпчивостта, която ВМРО толкова пъти прояви спрямо протогеровистите. Пред задграничните представители на ВМРО г. Мидилев призна, че протогеровистите лесно ще се оттеглят, но зад тях стоят други, които трябва да бъдат убедени. Тия „други“ на които той не посмя да посочи имената са звенарите. Те успяха да „убедят“ Мидилева да каже публично една лъжа по адрес на ВМРО, като му подшушнаха, че ще го направят големец. Случайно ли той се озова в кабинета на Кимон, на 19 май? Ние се бранехме срещу ударите и продължавахме да предупреждаваме. Но нямаше кой да ни слуша сериозно, а още по-малко да вземе мерки за спасяване и достойнството на нацията и интересите на държавата. Партизанското късогледство в България не виждаше, че все с оглед на своя таен план звенарите влизаха в интимни връзки с предателското земеделско крило на Коста Тодоров, а пускаха интриги

между офицерството за това, че някой македонски деец бил поздравил на улицата Гичева, че с оглед на този план опитваха общественото чувство спрямо цар Бориса, прикачвайки му иронично името „човека с меката шапка“ и наричайки го „Борис последни“; все с оглед на този план Дамян Велчев опровергаваше в[естни]к „Македония“, че нямал нищо общо със звенарите, а още по-малко с протогеровистите. Все този план караше звенарите да сеят интриги всред българското общество и особено всред партиите, да създават шпионската афера и други маневри от този род.

Връщайки се към македонското дело, заключаваме: то беше трън в очите на сърбите и главна пречка за тържеството на сръбската политика в България. Затова трябваше да бъде то разяждано, разслабвано, компрометирано и унищожено. В поробена Македония за тази цел сърбите си служат с регентите. В София си послужиха със звенарите и авторите на преврата от 19 май. Тая цел изискваше, естествено, разстройството и на македонското легално движение. Но отвори си устата и генерал Златев и потвърди по най-неочакван начин, че всичко което казваме е вярно; потвърди съюза между протогеровистите и Велчева - Кимон Георгиев. Едва тогава някои неверни Томовци разбраха защо редакторите и писачите на протогеровисткия „Революционен лист“ станаха редактори и писачи на органа на правителството след 19 май в. „Нови дни“ - като например Георги Кулишев, Джеров и др.

* * *

ФАЛШИФИЦИРАНЕ ЧУВСТАТА И МНЕНИЕТО НА МАКЕДОНИЯ В ПОЛЗА НА ЗВЕНАРСКОТО КОТИЛО

Няколко души, заслужено изпъдени от редовете на македонското движение, наречени протогеровисти, бидоха натоварени с още една позорна роля: да фалшифицират мнението и чувствата на Македония в полза на звенарската политика.

Македонските легални организации, естествено, наричаха сърбите с истинското им име на палачи и водеха борба срещу поробителя. Но на Дамян Велчев са необходими организации, които да държат исо (да пригласят) на сближените химери. Ако пригласят и ако са готови да бъдат слуги на Велчсвци, македонските организации могат да съществуват даже като нелегални. Това потвърдиха и думите на генерал Златев.

В днешната епоха македонските организации имат оправдание за съществуването си само ако се борят за свободата на Македония, както някога имаха право на съществуване, ако се бореха срещу робството, поддържано от Абдул Хамида. Когато турците дадоха значителни права, македонската организация свали оръжието (1908), но после пак промени тактиката си съобразно поведението на турците.

Нещастните, титулувани протогеровисти, се наричат „македонска организация“, даже „революционна“, а в същото време ратуват за братство със сърбите и ругаят онези, които се проявяват революционно против сръбската тирания... Те писаха и още пишат работи, които хвърлят само мъгла върху ясната определена идеология на освободителното дело. Те искат напълно да затулят, да заличат тази идеология, да разрушат светлата, човешка, честна позиция на поробения българин, която е изразена още от Христо Ботев в писанията му за правото на българската нация и за мизериите на сръбската политика. И всичко това

протогеровистите вършат без да са дадени каквито и да е права на Македония от страна на сърбите; вършат го като се знае, че такива права въобще няма да бъдат дадени по доброволен начин. В помощ на превратаджиите от 19 май се наредиха и личности като Лазар Поповски, когото даже в „Мир“ запита от къде му са парите, с които издава в „Камбана“ и за когото основателно можем да се запитаме, на коя държава още не е станал шпионин. И този господин, в съзвучие с протогеровистите и звенарите проповядва, че спасението на Македония е в заздравяването на югославянската идея по белградски образец, изобщо в изоставянето на борбата за освобождение на Македония и възприемане на една нова борба... против враговете на Югославия, т. е. враговете на Сърбия. Тия проповеди очевидно ни водят към изгубване на народното ни българско име. Но ако ние не желаем да го променим, да се наречем вместо българи „югославяни“, можехме още в турския режим да станем гръкомани и сърбомани, а не да се борим против сърби и гърци, както тогава, така и понастоящем. Днес българското име трябва по-твърдо да се брани, защото - за разлика от турската власт, както казахме и другаде - сръбската и гръцка власт води борба тъкмо против това име, него иска да погребва в Македония. Поробените българи в Македония отдавна биха могли да благоденствуват, а не да биват подлагани на нечувано и нечовешко гонене, разоряване и избиване, ако биха възприели тая именно политика, която някои криворазбрани „родолюбци“ се опитват или по-право се опитваха да насаждат от тук, от България.

АКО МАКЕДОНЦИТЕ СА ТВЪРДИ, ТЪКМО ТОВА Е, КОЕТО МОЖЕ ДА НАКАРА СЪРБИТЕ ДА ОТСТЪПЯТ.

Даже да бяха направили сърбите някакви отстъпки, по никой начин не биваше да се нанася обида на македонското дело, нито да се преследват македонци. Защото и направените отстъпки биха били преди всичко резултат на показаната твърдост, издръжливост, патриотизъм на македонците. А организациите са израз на този твърд патриотизъм.

Ако македонците не биха се държали здраво, ако се подчиниха и се посърбеха - за какви права на българи би могло да става дума в Македония? Ето защо, ясно е, че звенарите в същност не са водили никаква сметка за български права и за българи в Македония. Тяхното отношение спрямо македонците потвърждава тая им предателска индиферентност.

* * *

ОТ КАКЪВ ХАРАКТЕР СА ВРЪЗКИТЕ МЕЖДУ НАЦИОНАЛНИЯ КОМИТЕТ И ВМРО

Полицията след 19 май издаде едно комюнике, с което съобщаваше на обществото, че били установени връзки между ВМРО и Националния комитет на емиграцията, поради което членове на последния са арестувани и ще бъдат интернирани (касае се до същите членове, които много преди 19 май бяха избивани от сдружението „Звено-протогеровисти“, в което видно място заемаше и Владо Начев, директор на полицията.) След това последваха разпоредбите и грижите за натрапване от страна на полицията нов Национален комитет, съставен от протогеровисти. От как съществува в България македонска емиграция, тя не е била оскърбена по-рано по такъв начин. Не ни е известно също така, дали някога и турската власт или румънската са се отнесли така грубо спрямо емигрантските български сдружения в Цариград и Румъния.

Позорът на превратаджиите от 19 май за нас добива още по-релефен образ като си изясним какви са били „връзките“ на легалните организации с ВМРО.

* * *

Не е възможно легалните и нелегалните ратници на един народ, който се бори за свобода, да бъдат без връзки помежду си - връзки морални, психологически, идейни.

Преди всичко преследваната цел е една. Ако тя не би била една то би значило, че поробените сами подпомагат поробителя за собственото си унищожение. В робството един народ има най-много нужда от своето морално единство. Успехите или неуспехите било на легалните, било на нелегалните дейци, влияят върху духа на едните и на другите, върху целия народ и върху шансовете на общонародното дело. Затова всеки почтен македонец по-дълго се смята загрижен за състоянието на освободителното движение и в двете му направления. От тук идва и правото му да даде всички указания и съвети, които той - добрият македонец - смята в даден момент необходими. А още повече отговорните хора са в правото си да постъпват така, т. е. да си изпълнят дълга, независимо от това дали ще бъдат възприети всякога техните схващания. Макар да са благотворителни, македонските легални организации преследват политическа цел. Тя ги заставя да бъдат един вид на революционно становище относно режима, под които насилствено е поставена Македония. В този случай революционерството го разбираме като отрицание, тъй като се говори, например за революционерство и в дадена философска, социална, религиозна доктрина и т.н.

* * *

МАКЕДОНСКОТО ЛЕГАЛНО БОРЧЕСТВО

Македонските легални организации са също борчески. Те непрестанно се борят, с перо и слово, харчат енергия, време и пари за тържеството на поставената освободителна цел. Тяхната дейност изцяло е пак една борба, макар и легална. Разликата с ВМРО е тази, че те не си служат с оръжие, не са легални. Но, ще повторим, за едно борчество, за една революция даже не винаги е нужна употреба на оръжие. Ганди проявява едно борчество легално, което обаче в действителност е същинско революционерство.

Всичко това още повече доказва, че е лесно обяснима и оправдана духовната близост между легалните и нелегалната македонска организации, между двете части на едно и също народно освободително движение.

* * *

ЛЕГАЛНИТЕ АКЦИИ НА ВМРО

Самата ВМРО върши легални акции, измежду които много остават скрити, неизвестни за широкото общество, а някои публично се съобщават - напр. подаваните до Обществото на народите мемоари, даваните до всевъзможни дружества и видни личности осветления, отпечатваните за общественото мнение декларации и комюникета и пр. Измежду неразгласените легални акции има чисто политически постъпки, но особено широко място заемат усилията, които ВМРО е полагала за запазване куража, надеждата и националния дух на поробения народ. В това отношение апостолството на ВМРО, нейното слово и

перо е вършило сред поробените не по-малка работа от онази, която легалните организации са извършили сред емиграцията. Всепризнатите грижи за повдигане на духовния уровень на поробените, за икономическото им съвземане, за построяване на училища, за подобрене на хигиеническите условия на живота и пр. са пак една редица доказателства за легалните усилия на ВМРО. Впрочем, грамадната част от средствата на ВМРО отиваха за дела от чисто легален характер. В последните 8 години тя изразходваше 40 на сто от приходите си за такива легални работи.

Тоя отдел на легалната дейност заставя дейците от ВМРО често да имат връзки с отделни легални лица от македонски и немакедонски, от български и небългарски произход (специалисти, учени, лекари, инженери, агрономи, учители, свещеници, журналисти, адвокати, политици, общественици, държавни мъже и т.н.). Също така с легални сдружения и организации в самата Македония, в България и в целия свят. Голям е броят на европейците и американците с видно обществено положение, които са се срещали с хора от ВМРО. Мнозина са и тези помежду им, които взеха през живота си като своя каузата на ВМРО. А също така не са малко политическите и обществени организации, небългарски и македонски, напълно легални и при това, които открито са бранили идеите и делото на ВМРО, като са поддържали в течение на дълги години връзки с нея. За пример ще посоча еврейските организации в България и Балканският комитет в Лондон. Разните български културни и обществени организации са имали, без изключение, всякога връзки с ВМРО. Подир всичко това може ли някой да смята неестествени и осъдителни връзките с ВМРО на хора от македонските легални организации?

* * *

ИЗПИТАНИЯТА НА ЛЕГАЛНИТЕ РАТНИЦИ

Много пъти са страдали, умирали заради Македония, легалните работници, точно така както и членовете на ВМРО. Преди 9 юни 1923 год. в България бяха тормозени легалните македонски сдружения, а ръководителите им пратени без никаква вина в Сливенския затвор. Причината за всички тия изпитания е била във факта, че легалните ратници гонят същата цел, която има ВМРО — освобождението на Македония; затова, че техните чувства и идеи са чувства и идеи на хора на борещата се и страдаща Македония, а не са чувства на някакви епитропи.

И тия неща потвърждават колко близки би следвало да бъдат помежду си македонските общественици, македонските организации.

Своята сърдечна близост, своята почит и братско съчувствие легалните организации публично са манифестирали спрямо революционерите - при панихиди, при възпоменателни утра за паднали герои, при митинги за зверствата на поробителя, при прослава на големи дати от революционното минало на Македония. Така е с всеки народ. Ентузиазмът или мъката, които обхващат един народ в такива дни, не веднъж са подтиквали най-скромни легални хора да станат борци и герои.

Но никому в България не бе дошло на ума, освен Стамболийски и Кимон Георгиев да гони и арестува македонците заради тая им солидарност по дух и сърце. Остава да бъдат арестувани свещениците заради устроените панихиди. Впрочем нелегалните борци винаги излизат из легалната среда: те не са се

родили с пушка в ръка. Пък и всички емигранти - македонци в България са отишли там поради дейността им в революционната организация срещу робството. Възможно ли е да останат и бива ли да останат без връзка при такова положение македонците от двете среди - нелегална и легална?

* * *

ПОУКАТА ОТ ЧУЖДИТЕ РЕВОЛЮЦИОННИ ДВИЖЕНИЯ

Поучителна е историята на чуждите революционни движения. В течение на голямата война чехите се проявиха легално и нелегално в полза на освобождението си. Начело с Масарика, Бенеша, Стефанека и др., вън от Чехия се развиваше политическата и конспиративна работа, но този външен център се опираше на голяма мрежа от съзаклятия в самата Чехия. Опираше се и върху целият обществен дух и живот на Чехия макар този живот да бе легален. Борците на Полша никога не са били без връзки с легалните слоеве на народа и с легализираните обществени полски организации в страната и в чужбина (емиграцията). Не само това. Знае се от всички, че полската емиграция, живееща в чужди страни, е снабдявала щедро полските революционери с материални средства.

Примерът с Ирландия е още по-очевиден. В течение на десетки години ирландците от Америка са поддържали материално страшната революционна борба, която се е развивала в отечеството. Не веднъж сме чували да се говори за ирландските банки в Америка, чиито печалби отивали за поддържане ирландската революция.

Никой в света не се учудва, заедно е било така. Срамно щеше да бъде и за чехи, и за поляци и за ирландци ако историята би писала обратното.

* * *

Как е било с българите във времето на Раковски, Каравелова, Ботева? Всички знаят, че те непрекъснато са поддържали връзки с българската емиграция в Румъния, Сърбия, Русия, Цариград. Всичките, може да се каже, са развивали еднакво легална просветно - подбудителна работа сред емиграцията, както и революционна. Никой български историк не е дръзнал да ги обвинява заради връзките им с легалните български сдружения и отделни легални българи, нито пък да ругае последните, поради връзките им с тия нелегални хора.

Сърбите наричат легалните ни организации „комитаджийски“ още от деня на създаването им - 1919. Покойният Ив. Каранджулов постоянно бе титулуван от сръбската преса „злогласни преседник македонских комитета“. Същото е казано за всеки председател на Националния комитет. Уместно бе че г. Ал. Божинов изрисува известната карикатура на покойния проф. Никола Милев с надпис: „най-страшния македонски комита“. Прозрачна е сръбската цел. За тях гласът на легалните организации и личности е еднакво опасен, както и гласът на ВМРО, защото е глас на Македония, глас против тяхната тирания.

И щом като Дамян Велчевци дойдоха на власт, не можеше да се очаква друго, освен разтурянето на легалните организации. Според схващанията на тези българи с ударен от филоксерата български дух, нашите легални организации - както вече казахме - биха имали смисъл, само ако правят сръбска политика. Иначе те са опасни даже с малката помощ от няколко лева, която биха дали на нещастния бежанец от Македония. Опасни са даже с грижата да намерят черна работа за прехрана на спасилия се от сръбски и гръцки преследвания и затвори

македонски българин. Нали все може да се предполага, че с такива грижи се услужва на революцията, че се вреди на сръбските планове, че се пречи на замисленото в Белград подчинение на българите, първа крачка към което е сандардисването на македонските българи?

* * *

За да уясним точно от какъв характер са били връзките на Националния комитет с ВМРО, по долу изброяваме няколко въпроса като примери, по които Македонския национален комитет, или други легални организации са влизали във връзка с ВМРО. При това настояваме да бъдат изнесени всички връзки от друго (нелегално, конспиративно) естество, които някой би могъл да посочи между македонските легални организации и ВМРО.

1) Член от Централния комитет на ВМРО препоръчва интелигентно лице, емигрант, на свои лични познати и ги моли да му съдействуват за успешното извършване на твърде важна работа, с която лицето ще се заема, а именно създаване народен архив от спомени, в който ще бъде осветлен всестранно живота на Македония, особено от Възраждането до днес, като ще бъдат разпитвани хиляди живи свидетели. Членът от ЦК е помолил едного от легалната организация да снабдят въпросното лице с пълномощно, за да бъде то добре посрещнато от братствата. След 19 май легалното лице е интернирано, защото било във „връзки“ с ВМРО.

2) Отговорно лице от ВМРО пише неофициално до член от Националния комитет, че е в полза на поробена Македония, ако бъдат избрани от емиграцията владици на мястото на онези кириарси, които до 1912 година стояха начело на македонските български епархии, но измряха в изгнание. Посочва се примера на гърците, които в Атина още имат митрополити: Пловдивски, Търновски и пр. Като признаваме дядо Бориса в Цариград за Охридски митрополит, а дядо Неофита за Скопски, така може да бъдат признати за митрополити на епархиите Велешка, Дебърска, Струмишка, Пелагонийска и т. н. ония духовни лица, които емигрантите от съответните епархии, с много по-голямо право могат да изберат и да им дадат законно званието митрополити отколкото това звание е дадено на изпратените като джандари по заповед на Белград и Атина сръбски и гръцки владици в Македония.

Всички познавачи на християнската (православна) история, видни богослови посрещнаха с възторг идеята. Но размяната на две-три писма по тоя легален, от голямо национално значение въпрос е таксувано от „обновителите“ на България като основание за разтуряне на Националния комитет - на лице са „връзки с ВМРО“.

3) Лице от ВМРО настоява пред легални дейци да бъде направено преброяване на македонската емиграция в България, която сръбите изкарват 6000 и словом шест хиляди души! Българската власт от 19 май се добира и до тия „връзки“ с ВМРО и радостно потрива ръце: тя има още един повод, още едно „престъпление“ на лице за оправдаване разтурянето на Националния комитет.

4) Деятелите на ВМРО поканват на среща легални дейци. Дават се взаимни осветления върху хода на различни неща. Изтъква се необходимостта от почести общения между емиграцията и поробените чрез писма, честитки при празници, въпреки, че поробителя не допуска кореспонденция - върнатите от пощата писма ще послужат за охарактеризиране на режима в Македония. Изтъква се ползата от едно бюро за пропаганда и печат, което да се учреди за

правилното осветляване на общественото мнение в чужбина и България относно македонските работи.

Легалните дейци използват срещата за ориентиране по редица въпроси от обществен характер, доколкото тези въпроси са по-добре познати на Централния комитет на ВМРО. Спират се и на въпроса за ставащите в София убийства и търсят начин за премахване на тази тежка атмосфера, която всички измъчва. Централният комитет и в него момент е декларирал, че е готов да се отнесе най-отстъпчиво спрямо вилнеещата в София шайка, но заявява, че не разчита на доброволното ѝ оттегляне, защото зад гърба ѝ стоят съюзени всички тъмни сили в България, които имат интерес да се съсипва македонското освободително дело. Особено посегателство върху живота на Дим. Михайлов, председателя на емиграцията, това убеждение бе абсолютно затвърдено не само у македонските народни слоеве, но и у широки немакедонски среди. И тая среща непременно е взета като доказателство за „греховните“ връзки на легалните организации с революционната.

Всичките връзки на ВМРО с македонските легални среди са все от горепосоченото естество. Самата власт на превратаджиите от 19 май няма куража да посочи конкретно, за обвинение на Националния комитет, какви са били връзките. Зад общите фрази на полицейското комюнике, което бе издадено в София при арестуването на членовете на Националния комитет, е оставен широк простор за предположения и измислици. Читателя на комюникето би помислил, че членовете на Националния комитет са заловени най-малко в четнишка униформа.

Глупаво и осъдително щеше да бъде ако македонците не поддържаха помежду си такива връзки. Нещо повече. За всеки, който иска да помисли честно и правилно е ясно, че всеки македонец логически следва да е един въстаник в резерва, готов и с оръжие да се бори за поробеното си отечество, така както са запасни войници всички легални граждани във всяка свободна държава и които взимат оръжие в ръка в случай на опасност. А робството е постоянна опасност. Войната за Македония не се е свършила. Тя непрестанно дава жертви за свободата си; дава ги из своите редове даже и емиграцията.

Колко ли се зарадвал поробителя на Македония, когато той успя да прати в ареста - чрез Кимон Георгиев - Националния комитет на македонската емиграция! До каква степен сръбската отрова можа да упои известни среди в България и в особеност София! Наистина сърбите създадоха ново Добро поле, направиха пробив в духовния фронт на българщината чрез измяната от 19 май 1934 г.

Станало е голям позор в новата българска история. То е морално самоубийство от страна на свободни българи (за щастие малко на брой) пред лицето на страдаща Македония и пред всички хора с национално достойнство. По този начин добиват голяма правдивост думите на италианския журналист Зингарели, който бе писал преди около две години в следния смисъл: „Македонският въпрос, който с право е бил едно оръжие в ръцете на България срещу Сърбия, по вина на българската официална политика се обръща постепенно в оръжие против България“.

Българските културни граждани са запитвали един наскоро пристигнал българин от поробена Македония: „Как сте под сръбска власт? Запазен ли е българският дух на народа?“ Македонецът им отговорил: „Там добре се държим, но вие тук не се държите здраво. За да не си изгубя българския дух бързам да

се върна (в поробена Македония)".

* * *

Включвайки окръзите на България в новосъздадените седем области, властта от 19 май не разкъса нито един от заварените окръзи с изключение на Петричкия, който биде разделен между софийската и пловдивската области, без да има за това уважителни причини. Напротив доводите за запазването на тоя окръг като цяло и включването му в Софийската област са неатакуеми. В това решение са играли роля противомакедонските чувства на Велчевци. Тия чувства се явяват твърде родствени със сръбските чувства, които станаха причина да бъде по същия начин разкъсана оная част на Македония, която се намира под сръбска власт и включвана в разни бановини, въпреки, че македонската област и там прекрасно можеше да остане административно цяла и да образува отделна бановина.

Верни на югославянският дух, авторите на преврата от 19 май копираха от Белград тактиката за разпокъсване и на онова малко парченце от Македония, което е останало свободно в границите на България. В тая мярка проличава всичкото им желание за разкъсване на македонските усилия, воля, сплотеност.

* * *

МАНТАЛИТЕТА НА ЛИГАРИТЕ

Един от многознаещите участници на Велчева, лигар, в тези паметни дни бе се нахвърлил с ругатни върху един гражданин от Петричкия окръг, задето последния казал, че е родом от „поробена Македония“. Трябвало според капитана, да каже че е родом от „поробена България“. Ето ви типичен екземпляр от онези ограничени хора, които лесно бидоха подведени от Дамян Велчев в опасната авантюра на преврата. Македонската майка в тия дни бе псувана от страна на военните и цивилни приятели на Велчевци така, както и сърбите не са я псували.

* * *

ИМЕТО МАКЕДОНИЯ ТРЯБВА НА ВСЯКА ЦЕНА ДА СЕ ЗАПАЗИ

Сърбите треперят от името „Македония“, било защото на съвестта им режат много престъпления спрямо нея, било защото под това име историята и настоящата съвременност познават една земя съвсем чужда на сръбската нация. Но и българите превратаджии избягват това име. Ако постояха още по-дълго на власт, не би било чудно да издадяха декрет, с който да забранят употребата и на историческите имена „Тракия“, „Добруджа“, „Моравско“ и „Мизия“ без да схващат, че тъкмо така най-много ще повредят на българския народ. Ако остане да се говори само за „България“, младите поколения постепенно ще свикнат да мислят, че българите живеят само там, до където достигат в даден момент нейните граници. А те понякога стават твърде тесни. Ето защо е нужно да се пазят историческите имена на всички български области.

След великата война, приснопаметния митрополит Методи Кусевич в едно писмо, което отправи до председателя на Северо Американските щати, Уилсон, за защита на българските права, изтъкваше старината и величието на Македония. Той подчертаваше, че това име се среща на 14 места в Светото

Евангелие. В творенията си Ботйов непрестанно пише за българите в Македония. Така постъпваха всички великани от епохата на Възраждането. Малките хорица, начело на Дамян Велчев, пожелаха да помогнат на сърбите, за да се заличи името „Македония“, която и без това бе прекръстена на „Южна Сърбия“.

* * *

ОТСТРАНЕНИЕ НА ЧИНОВНИЦИТЕ МАКЕДОНЦИ

След 19 май се започна усилено отстраняване на македонските българи от най-важните, та дори и до най-ниските държавни и обществени служби.

Примерите са без чет. Мотивът за отстраняването на Х или У е само един: „Македонец е!“. Нужно ли е да се спираме и на други такива обстоятелства, за да се види, кои са прокарвали раздвоение между българщината?

* * *

Кимон Георгиев клевети България

Най-характеристичната постъпка на Кимона през цялото време на краткото му властване е онзи зловещ вик, който отправя срещу бившите правителства на България, обвинявайки ги в сътрудничество на ВМРО. В качеството си на министър-председател, той ревеше: „Всички правителства на България, всички министри, преди аз да поема властта, поддържаха ВМРО“. Никой враг на България не е я клеветил с такава стръв и настойчивост. Кимон надмина в този случай и себе си.

Ако се приеме за вярно казаното от него, не следва ли, че България е била с добро чувство към ВМРО и по свое желание е определяла поведението си към организацията, тъй като бившите правителства идваха на власт чрез народната воля, по пътя изборите? Кой сте вие, г. Кимон Георгиев, и с кое право ще съдите България за това или онова?

Казаното от Кимона, обаче е лъжа. Вярно е, че идеите на освободителната организация са близки до сърцето на българина. Вярно е, че Македония е скъпа и за българската нация. Това го знае цял свят и никому не идва на ум да напакоствява на свободните българи заради тези им чувства. Но Кимон клевети правителствата, прави ги съучастници в делата на македонските революционери, които спонтанно се раждат поради робството. Имал ли е представа този господин за злото, което нанася на България?

Така онзи, който сам се наричаше „обновител“ на България целеше да се хареса в Чужбина, преди всичко да стане по-мил на българските врагове, които в тия времена са по-силни от България, та по този начин да си осигури по-дълготрайно властване. Нещастник! Сребърниците, които той би получил са тъй нищожни пред извършеното голямо предателство!...

* * *

КАК СТАНА ДИМО КАЗАСОВ ПЪЛНОМОЩЕН МИНИСТЪР В БЕЛГРАД

Може би най-голям дял във фаталните събития в България има Димо Казасов. Той изигра с рядка сполучливост ролята на подставено лице на сърбите в българския обществен живот, на интригант и насъсквач. Започнал „югославянската“ си кариера с пълно угодничество към сърбите и хвърляне кал

върху българските пориви в Македония, в една своя реч, произнесена в „Славянска Беседа“ в София, през 1928 година, той, за да оправдае сръбската асимилация в Македония, разви следната теза: „Сърбите са напълно прави да вземат мерки и да вършат насилия в Македония, понеже македонците не стоят мирни и не се подчиняват на законно установената власт там. За да бъде по-конкретен, ще ви припомня следното - ако турците в Кърджали се бунтуват, няма ли българската власт да ги изтезава и избива? Също така, щом македонците се бунтуват, сърбите с право ги изтезават!“

Тогав се погребва не само българинът-националист Казасов, за какъвто на 9 юни временно се бе показал, но и дългогодишният социалист, който безсрамно вземаше страната на тирана срещу потиснатият народ. Отсетне той е от първите между кръга „Звено“, той редактира техните издания, раздухва партизански страсти, шушка сред офицерството, създава шантажи, гъделичка честолюбия, за да помогне на сръбския стремеж да се всее все по-дълбоко и по-дълбоко в България омраза към македонските българи, да възтържествува македонофобията. Той, с приятелите си, създаде българофобия у българския народ.

Всичко това вършеше в името на някакво „югославянство“ за оправдание на сръбската тирания в Македония, дори направи неподобяващо за културата му сравнение между кърджалийските турци и македонците. Кой не знае, че тия турци имат джамии, ходжи, училища и учители? Имат ли македонците свои черкви и училища? Тия турци си остават в България турци. Но на македонеца позволено ли е да се нарича българин? Тия турци имат свои представители в българския парламент. Но имат ли свои депутати македонските поробени българи?

Достатъчен бе тоя изпит за Казасова, за да бъде харесан в Белград. След това той продължи стажа си в това направление чрез постоянно нападане на македонското дело. Тоя път отведе Димо Казасов след 19 май до поста български пълномощен министър в Белград. Може ли при това положение българският народ да счита, че има свой представител в Белград?

* * *

КОСТА ТОДОРОВ Е ФАКТОР ОКОЛО 19 МАЙ

Около един месец подир 19 май г. Баталов отправи до българския пълномощен министър в Белград официално писмо, с което го натоварваше да каже в сръбското Министерство на външните работи, че занапред е неудобно да се съобщават в София посредством Коста Тодоров поръчения от политически характер.

Тоя официален документ неопровержимо доказва, че К. Тодоров е играл роля преди преврата, както и подир преврата бидейки най-малко връзка между сръбските официални среди и звенарите. И когато тая връзка е станала очебиеща, г. Баталов моли да бъде избягната, или прикрита. Коментариите са излишни!

Коста Тодоров е добре известен на българското общество и не е необходимо да припомняме миналото му. Но отбелязваме постъпката на бившия български министър на външните работи, само за да се види по-добре с каква предателска мая е замесена баницата, която, чрез българската армия, бе сервирана на 19 май на България.

ВМРО е представена, главно от пропагандата на държавите поробителки, като институт крайно жесток и влюбен в тероризма. Нищо по-лъжливо от това твърдение! За всички ВМРО би могла да се покаже удивително човеколюбива - каквато всякога се е стремела да бъде - стига да можеше.

Публиката знае само наложените от ВМРО наказания. Тя не знае колко хора е помилвала, поправила, спечелила, колко прегрешили личности е превърнала в герои.

Публиката лесно забравя, а не винаги знае колко предупреждения, молби, опити за изправление е правила спрямо провинените към ВМРО.

Революционната организация се бори против терора, който се упражнява над поробения македонец. Ето защо, тя повече от всеки друг желае да не се погубват хора, а особено българи и съотечественици.

Но тя си остава организация революционна, която не се ръководи от повелението „ударят ли те от една страна, обърни и другата страна на лицето си - да те ударят и по нея“. Напротив, за ВМРО и по-назидателен факта, че сам Спасителят Христос е взел камшик и с него изгонил нечестивите люде от храма Божи.

Към ВМРО половин век обръща измъчения си поглед потиснатият брат, от нея търси възмездие за тирани и предатели, в нея вижда опора и защита на народната чест и достойнство, с нея свързва упованията си за по-добри дни. И така, като всяка освободителна и революционна организация, ВМРО е принудена да прибегва и до убийството като средство в борбата. Но от създаването си до сега, това средство ВМРО го е приемала главно като отбрана - особено в последните години. Нейните въоръжени чети е трябвало да се сражават само при неизбежност, като бъдат нападнати. При многобройните атентати извършени против поробителя, старателно са избягвани човешки жертви. И като е заповядвала посегателството върху отделни лица, 95 на сто от тия случаи са такива, при които е правела сметка, че ако днес не се накаже Х или У, утре - друг ден, заради него ще се наложи проливането на повече кръв, или ще трябва да се понесат от страна на делото и народа големи морални и материални загуби.

Първоапостолът на българската революция - Васил Левски - налагаше смъртни наказания над провинени българи. Това наказание не изключваха и другите наши революционери.

Делчев, Груев, Матов и всички големи македонски водачи, цялата македонска революция прие смъртното наказание като неизбежно и даже в един член от правилника на ВМРО е било поставено: „Показаните врагове на делото се убиват по собствена инициатива на всекиго, без да се иска предварително разрешение и позволение от правителството.“

Всички революции в света са взимали жертви, даже и невинни. Доколкото си спомням на Пилсудски се приписват изразителните думи: „Гора се сече - трески отлитат“. (Трески - това са жертвите, които неминуемо ще паднат щом се прави революция). Нужно ли е да припомним за жертвите на Ирландската, Испанската и други революции?

Като се спрем върху България виждаме, че без да е имало каквато и да е революция, при един напълно свободен живот на страната, бидоха избити: Алеко Константинов, Белчев, Вълкович, Стамболов, Такев, Греков, Дим. Петков и други видни хора. Избиваха ги напълно легални партии, особено народняшката, която винаги с екзалтация се тупа по гърдите и се хвали със

своята легалност. България не е поробена Македония, но след 1919 година в нея сигурно загинаха не по-малко от 10 - 15 хиляди души, във въстания, при атентати, при контраудари и прочее.

Ние сме в правото да изтъкнем тези факти и числа пред всеки наш брат от стара България, когато той не се вглежда в причините на македонските убийства, когато не иска да види как врагове на македонското дело и кръжоци като този на Дамян Велчев заставяха ВМРО да се отбранява и в своя тил (София), когато не би желал да разбере, че викът „стига македонски убийства“ бе разпространен тъкмо от подбудителите на тия убийства - главно звенарите, за да не се появи другият вик: „стига предателства!“ - който вик трябваше именно да се обяви и да надделее за чест на българщината. Първият вик насърчава разколника и предателя, защото го поставя на едно равнище с освободителното движение. А вторият можеше да обезсърчи предателя и врага на Македония, можеше да обуздае разколниците и да спести доста жертви. Докато в България всеки се стреми да отхвърли от себе си отговорността за дадени жертви, македонските дейци открито са поемали отговорности за жертвите, които са дадени във връзка с македонското дело, за негова защита. Много ниско са паднали хората, които изравят труповете на наказани от ВМРО шпиони и разбойници.

Ами ако бъдат изровени избитите 15000 души в стара България. Ще има ли някой куража да поеме отговорност за тях? И при това с доказана виновност ли бяха всички тия избити българи? Що се отнася до македонската организация, тя никога не е наказвала без следствие или най-малко без очевидна виновност.

Македонците в Петричкия окръг често са залавяли лица, които са вършили шпионаж и не само срещу македонското дело. Знае се случая с така наречената „шпионска афера“. Вместо да се признае заслугата на македонските дейци, задето са заловили безспорен шпионин против държавата (отделно и против ВМРО), те бидоха наклеветени и дадени под съд - „лишили били от свобода“ - шпионина, когато веднага са предали на съответните власти. Звенарите искаха да катурнат от властта някои генерали, които им пречеха на агитациите сред войската. Казасов също целеше, заедно със звенарите, по-скоро да стане големец чрез преврат или както и да било другояче (тоя дългогодишен социалист свикна да става големец все чрез военни преврати). И така скроиха лъжата, че ВМРО арестувала български офицери, изтезавала ги и други подобни нелепости.

Но защо тия хора не протестираха, когато разни „шпицкоманди“ залавяха, биеха и убиваха запасни и действащи офицери, без да е имало разпит и установена вина? Защо не протестираха за избиването на действащите генерали Топалджиков и Личев, които нарочно са били докарани и убити южно от Кюстендил, т. е. един вид в „македонската зона на влияние“ та престъплението да се припише на невинната в случая ВМРО? Отговорът е ясен: защото тогава Казасовци и авторите на 19 май бяха на власт и не искаха да узвзят собственото си властвуване.

Такъв е общественият морал на хората, които направиха преврата от месец май 1934 година. Те спекулират даже с въпросите за предателството, с цел да дойдат на власт. Това са то „обновителите“. Нещастна България! ВМРО наказваше врагове и разколници и преди 9 юни 1923 година. Но тогава й ръкопляскаха и народняците даже. Най-много я адмирираха авторите на 19

май. За всички тях македонската организация е била ценна само когато с нещо тя би могла да им помогне по един или друг начин за постигане тъмните им домогвания. А целите постигнати, след това, според тях, македонското дело може да бъде нападено.

А македонското дело трябва да съществува и ще съществува, защото Македония е поробена. Делото трябва да е здраво, силно. То трябва да гони предателите и да се брани против устойчивите му нападения. Това е неговият дълг. Но дейците щели да попаднат под съд, даже и в България, както е в Сърбия, Гърция и както някога беше в султанска Турция. Ще попаднат! Когато македонското дело преклони глава пред шпионите, то е вече наполовин пропаднало. Когато вече не се намерят македонци готови за жертва, то е вече издъхнало.

За страданията на македонските дейци в България нека се срамуват отговорните хора в България. Нека тия измежду тях, които са се сдружили с народният ни враг, да отговорят. Те са морално осъдени от поробените българи. Вярваме да не им прости и свободна България.

Коста Тодоров амнистиран и нарежда българската политика, а македонските борци са осъдени! Тая картина сама по себе си говори за националната катастрофа към която водят България новите й управници.

* * *

ЗАЩО ВМРО НЕ РЕАГИРА С ОРЪЖИЕ СЛЕД 19 МАЙ?

На въпроса: защо македонците не реагираха с оръжие след 19 май в България, може да се отговори кратко и ясно: защото те не искаха да услужат на сърбите, а подир тях на всички български врагове.

Сърбите очакваха да се пролее доста кръв, та душата на македонските българи, ако би могло, окончателно да се раздели от тая на свободните им братя в царството. Но не им се сбъднаха очакванията. Така бидоха горчиво изненадани и авторите на преврата - звенарите.

Чрез самото пехливанско тълкуване на факта, че от страна на македонците пушка не пукнала, превратаджиите подчертават колко много те са искали да загърмят пушки, да се започнат сражения. Звенарите с пълно съзнание подготвиха, а повечето от заблудените офицери не можаха да видят и да преценят тежката морална и политическа катастрофа на българския национален живот, каквото би представлявало едно въстание на македонците и от което сърбите на вечни времена биха се възползвали. Полковете им бяха готови край границата, за да се явят на помощ на звенарите, да влязат в Петричко и София и да направят страната почти васална на Белград. Не ще и дума, че не само голяма част от македонците щяха да бъдат избити, но и голяма част от будните българи в София, които са имали здрави национални разбираня.

Макар и с горест и сълзи на очите, намиращите се тия дни на българска територия македонски борци, се подчиниха на дадената им от тяхното началство заповед за несъпротивление с оръжие. Не се съпротиви нито един човек и измежду народа в Петрички окръг, където са се развивали на места сцени, срещу които с мъка е могло да се овладее духът на македонца без да реагира. Много достойни борци, които са свикнали денонощно да се сражават, които са били неведнъж ранявани, които са вършили атентати при крайни

рискове за живота им, които са готови дори да си теглят куршума се подложиха доброволно на унижението да се предават без каквато и да е съпротива, на току що свиканите в казармите български новобранци.

Македонските българи никога не са се подготвяли за убиване на свои братя и сестри. С този „недостатък в бойната им подготовка“ те, впрочем могат да се гордеят. Но те и не са допусkali, че може така подло да бъдат нападнати от свои врагове чрез българската армия. За това свое късогледство, македонците също не се срамуват.

Ако звенарите искат да тълкуват мълчанието в Петричкия окръг и сред македонската емиграция около 19 май като знак, че тяхното предприятие се одобрява от народа, нека погледнат какво ставаше тогава в цяла България. Нийде пушка не гръмна. Но кога българинът е съскал срещу някоя друга власт така, както е съскал против превратаджиите от 19 май. Някоя българска власт не е бивала смъквана така позорно чрез всеобща, пасивна съпротива на цял един народ, както правителството на Кимон Георгиев. За тоя резултат общественото допринесе пасивната съпротива, неодобрението и агитацията и на македонците.

Провеждането на „разтурянето и разоръжаването“ на ВМРО - провеждането на сръбските пожелания - бе извършено с крайна жестокост и озлобление, при големи зверства, които биха могли да напомнят старите времена на янкеседжиите. Това отбелязва и в. „Слово“ (брой 3921), казвайки буквално следното: „Органи на властта (звенарската), които слабо са разбирали своята деликатна мисия в тоя край (Петричко) са се настанили там като в завоювана територия, а всевъзможни пройоходи са кръстосвали и вършили золумлуци, които са накарали населението да сравнява с времето на янкеседжиите.“ Под претекст на разтурване и изземване, почти цялото селско население на Петричкия окръг бе положено на неколkokратен побой и участъците.

Движението от град в град или от село до село в окръга ставаше със специални разрешения. Много глави на семейства бяха насилствено грабнати от близките си и хвърлени да мизерствуват в съвсем други краища на България. В казармите на гр. Петрич умря от побой един отличен българин. Капитан Иванов от Разложкия гарнизон в озлоблението си намушка с ножа си на седем - осем места един македонски патриот, за да изтръгвал „показания“. Нещастният наш сънародник едва е бил спасен от нанесените рани. Забранени бяха македонските български песни, преследваха се националните хора, а портретите на видни македонски революционери, загинали в борба с неприятеля, бяха късани с шашки.

Възмутени от тия безчинства на звенарската власт, майор Тромпев, офицер от Петричкия гарнизон, не можа да изживее тази трагедия и сам тури край на живота си. В столица София и другите центрове терора не бе по-слаб.

Членовете на Македонския национален комитет бяха арестувани и затворени в Ломските подземия. Други интернирани в провинцията. В Софийската полиция младежът Панчев се помина от нанесения му побой в помещението на полицията. Един от най-уважаваните македонци, инженер Хр. Станишев, 72 годишен, председател на Великия македонски събор, бе интерниран, защото представил един списък съдържащ една малка част от имената на всички изтезавани пред Министерския съвет. Там е било и името на директора на полицията, полковник Бакърджиев, сега уволнен. Той след 19 май е бил началник на сектор в Свети Врач. Извеждал е из ареста на полунощ арестувани

македонци, карал ги да си копаят гробове и се е стреляло над тях, та при такова душевно състояние да им се диктуват показания, угодни за звенарите. При това състояние на нещата само силни хора по дух и национално съзнание могат да изживеят мъки, страдания и да пожертвуват свои близки, избити от властта по това време, без да подигнат ръка срещу властта, като имат ясно съзнание за фаталните последствия за българския народ, ако се последваше така желаната от сърби и звенари въоръжена съпротива от измъченото население. Впрочем историята ще си каже ясно думата по тези мрачни и позорни времена, които звенарската клика записа през краткото си престъпно властвуване.

* * *

НАМЕСАТА НА МАКЕДОНЦИТЕ В БЪЛГАРСКИЯ ОБЩЕСТВЕН ЖИВОТ

Авторите на 19-майския преврат прогласиха, че ВМРО се намесва в българският обществен живот и с това пакостяла. Особено настойчив в тия клевети беше Петър Тодоров. Може би той смята, че лично той трябва да има свое мнение по българските работи, а македонците, които са 600000, без Петричко, нямат никакво мнение.

Но на въпроса. Истината е тази, че македонците не са се бъркали в българските обществени работи така, както са искали Петър Тодоровци. Той и приятелите му мразят ВМРО, защото не е възможно да я направят оръдие на свои външни и вътрешни планове. По същите причини звенарите мразят и емигрантските организации.

Македонските организации (цялото движение) отдавна са усвоили поведение лоялно към всички български обществени сили, бидейки с убеждението, че Македония се нуждае от общата симпатия на своите свободни братя.

Тъкмо от желание да не се намесва в живота на свободна България, ВМРО се е показвала премного търпелива и спрямо лудориите на кръжока „Звено“, спрямо неговите разрушителни проповеди и сръбски настроения.

* * *

КЛЕВЕТИ НА ЗВЕНАРИТЕ

В своя подход срещу македонското освободително дело „звенарите“ отидоха много далеч. Те дадоха простор на своята фантазия и започнаха да разнасят клевети и лъжи, каквито разума никога не би допуснал.

Една от тези клевети бе и тази: македонците били изровили и захвърлили костите на няколко български офицери, паднали за свободата на Македония през войните и погребани в гр. Горна Джумая и на същото място построили паметник на незнайния четник! - Безподобна измислица!

Друга клевета е тази за сепаратизма на македонските българи. Истината е, че македонските българи никога не са имали сепаратизъм към останалите българи. И едните и другите, имат един и същ език, еднакви обичаи и вявания. Духовно българите, където и да живеят са единни, защото са били единни в течение на вековете. Друг е въпроса за политическата програма на македонските българи. Нея ние изяснихме преди и лозунга за независима Македония днес е единствена възможност, приемлив от международно гледище за постигането

траен мир на Балканите и за спасението от погибел хиляди българи, които живеят в поробена Македония под сръбско и гръцко робство. Схващат ли „звенарите“ дълбокият смисъл на този лозунг?

Що се отнася до твърдението за „нарушението държавния авторитет“ в Петричко, ние твърдим, че той не е бил нарушен. До 19 май 1934 година, всички функционери на държавата упражняваха своите права, без никой да ги накърни. Там не може да се оплаче никой държавен служител - бил той офицер, съдия, лесовъд, агроном, инженер, или някой друг чиновник. Фактът е, че населението бе организирано в една мощна национална сила, която се бе отдала на културни и просветни деяния. Всички постижения в този край са дело на тази народна сила, защото партийните управления на България гледаха мащенски към тоя край и в сравнение с другите окръзи с две-трети по-малко се грижеха за неговото развитие. На местна почва не се позволяваше партизанство и недоволствуваха някои, които смятаха да създадат партийни щабове за изборите. С други думи, никога държавният суверенитет не е бил накърняван в Петрички окръг, но е бил, и то решително, накърнен партийният суверенитет. Всички онези, които атакуваха македонското движение, включително и „Звено“ заблуждаваха обществото за свои цели, като издигаха своите лични и партийни интереси над всичко.

* * *

ЩО НОВО ДОНЕСЕ ЗВЕНАРСКАТА ВЛАСТ В ПЕТРИЧКО?

„Звенарите“ протръбиха чрез пропадналата вече Дирекция на обновата, че ще обновяват цялата страна. Петричкият край бе обновен още преди 10 години. Там бе престанало да се развива партизанството и всички бяха впрегнати да служат на народните интереси. В тоя край, като на поклонение, за почерпване пример и твърдост, са отивали много видни българи.

Обективни хора от всевъзможни обществени среди и течения публично са признавали образцовия ред, културния, творческия и патриотичен дух на населението в Петричкия окръг.

Там народът се възпитаваше в здравите народностни принципи, задълженията му към идните поколения, както и се развиваше мисълта на общност с братята му оттатък границата. В този край всеки знаеше, че обществените блага се постигат чрез единство, труд и жертви.

Там са били ограничени разбойниците и предателите.

Новото, което 19-майската власт докара, беше разюздаността, насърчението на предателските елементи, които да ругаят всичко македонско. Всички почтени местни служители бяха масово уволнени и малтретирани, за да се даде място на хора със съмнителна честност и противонародна дейност, за да бъде унищожено единството на тамошното население и високия му национален дух. Преди 19 май народната маса там бе национално така бодра, така чужда на предателските елементи, че всички забелязваха с гордост това. След 19 май властта с тъмните си попълзновения и със своя административен апарат правеше всичко възможно да разстрои национално, стопански, па и морално населението. Опитите ѝ обаче излязоха съвършено неуспешни и се провалиха катастрофално пред гранитната твърдост на населението, което прояви нескривана омраза към превратаджиите и техните оръдия.

Накратко: 19-майската власт има само разрушителни резултати във всяко

направление в Петричкия край. Затова тя се провали. Народът остана единен.
* * *

КОЙ Е ТЕРОРИЗИРАЛ ЕМИГРАЦИЯТА

Втръснало се е на македонската емиграция да чете и да слуша от клеветници, че с пистолети е била държана в „строй“ от ръководителите на македонското освободително движение. Следвало би да се очаква, след като клеветниците взеха властта на 19 май, че македонската емиграция ще ликува от възторг при „освобождението си“ след тая позорна дата.

Какво изясниха събитията? - Ние знаехме, къде е македонската емиграция в България. Преди преврата от 19 май десетки конгреси се състояха на различни македонски легални организации, при абсолютна свобода на разисквания.

Цялото време емиграцията се показва единна политически и организационно. Само звенарите, „протогеровистите“ и комунистите крещяха, несмушавани от никого, че парабелите на ВМРО водели емиграцията.

След 19 май парабелите, които никой път не са играли роля в политическото съзнание на македонската емиграция, бяха конфискувани от звенарската власт; видни деятели бяха арестувани и интернирани, включително и законно установените ръководства на легалните македонски организации. Цялата държавна сила беше насочена срещу целокупната македонска емиграция, за да признае и поддържа назначения от полицията „македонски национален комитет“. И при все това той бе напълно отречен.

Ако парабелите могат да властвуват над съзнанието на хората, защо звенарите с цялата своя жандармерия, войска и други свои „сили на принудата“ не успяха да спечелят на своя страна и за своята политика македонската емиграция?

Македонската емиграция и днес е подредена зад своето политическо верую и зад своите законно установени ръководства, макар и да са разпръснати, защото тя може да следва само такива водачи, които я водят на борба срещу поробителите на Македония, за постигане на нейното освобождение.

Вярно е, че терор се упражни над македонската емиграция, но тоя терор го упражниха звенарите с техните ортаци „протогеровистите“ и преди 19 май - с убийства, а след тази дата - с разтуряне на законно установени ръководства, арести, побоища, интернирвания.

Но въпреки всичко, и след 19 май изселниците от Македония останаха верни на своята родина.

* * *

ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА АНКЕТНА КОМИСИЯ

Много лъжи, кал, изопачавания на истината относно македонските работи се разпространиха в България от враговете на българщината. Може би и някои добри българи са повлияни от тези нечестиви проповеди.

Македонците са готови за всяка своя акция, за всяка своя изказана мисъл, за всяка отправена им критика да отговарят пред една комисия от няколко души, всепризнати, честни, видни българи, в която да са представени: Българската академия на науките, българската църква, учителството, журналистическото дружество, адвокатския съюз, писателите, българската армия, македонската емиграция.

Готови ли са клеветниците на македонското дело да отговарят пред такава комисия на всички въпроси, които биха им били поставени?

Там интимно би могло доста неща да се изяснят, за да изпъкне ролята на българските врагове. Но поставяме едно условие: тая комисия да излезе публично със своето заключение пред обществото.

С пълно право можем да отправим позив към ония свободни българи, които са заблудени:

Свестете се докато е време! Отворете си очите! Много стана вече. Боим се да не се изчерпи и македонското дълго търпение. Не създавайте повече омерзение в македонската душа.

Вие забравяте Македония, но знайте, че не ще мине много време и сърбите ще започнат да говорят за „югославяни“ в България. Ще почнат, може би, и ноти да дават в тяхна защита, макар и България да не посмя да даде нито една нота в защита на потиснатия си македонски брат. Пораженството в България ще роди в нейна територия югославяни и сърби и ще отвори на сърбите пътя за нови завоевания на български земи.